№ 278

შაბათი, 22 დეკემბერი, 1901 წ.

1877-1901

ივერია

№ 278

შაბათი, 22 დეკემბერი, 1901 წ.

გაზეთის ფასი:

თვე	მან. კ.	თვე	მან. კ.
12	10 —	6	6 —
11	9 50	5	5 50
10	8 75	4	4 75
9	8 —	3	3 50
8	7 25	2	2 75
7	6 50	1	1 50

ცალკე ნომერი—ერთი შაური.

„ივერიის" ტელეფონი № 227.

რედაქცია **ნიკოლოზის ქუჩა, 21.** ტფილისი.

გაზეთის დასაბარებლად და განცხადებათა დასაბეჭდად უნდა მიჰმართონ რედაქციას და წერა-კითხ. გამავრც. საზოგადოების კანცელარიას.

ფასი განცხადებისა: ჩვეულებრივი სტრიქონი პირველ გვერდზე 10 კაპ. მეოთხეზედ—5 კაპ.

ექვთიმე ხელაძის სტამბის „ტელეფონი" № 838

ზაქარია ილარიონის ძე გონდაური აუწყებს ნათესავთა და ნაცნობთ, რომ კვირას, 23 დეკემბერს, წმ. მარინეს ეკკლესიაში, ავლაბარში, გადახდილი იქმნება ორმოცის წირვა და პანაშვიდი მისის განსვენებულის მეუღლის

მარიამის

სულის მოსახსენებლად. წირვა დაიწყება დილის 9 საათზედ. (1—254—1)

„ივერია"

გამოვა 1902 წელს

(დაარსებიდგან მე-25 წელიწადს)

გადიდებულის ფორმატისა

იმავე პროგრამით, როგორც წინად

თან-და-თანობითმა ზრდამ მკითხველთა მოთხოვნილებისამ და იმ გარემოებამ, რომ პატარა ფორმატი გაზეთისა ნებას არ გვაძლევდა საჭირო საგნებისა და საზოგადო საკითხებისათვის ჯეროვანი ადგილი დაგვეთმო ხოლმე,—გვაიძულა გაგვედიდებინა გაზეთი და გაგვეხადა ახლანდელის ზომისა. ჩვენს გაზეთს ამ რიგად მოემატა ნახევარი იმისა, რაც აქამდე იყო.

ფასი გაზეთისა ისევ თუმანია.

ფასის გარდახდა ნაწილ-ნაწილადაც შეიძლება: 5 მან. ახლავე, 5 მან. მაისის გასულს.

გაზეთის დასაბარებლად უნდა მიჰმართონ:

ტფილისში—„ივერიის" რედაქციას (ნიკოლოზ. ქუჩ, № 21).

ქ. შ. წერა-კითხვის გამავრც. საზოგად. წიგნის მაღაზიას (სასახლის ქ., თავად-აზნაურობ. ქარვ.)

ქუთაისში—ბეჟანიშვილის წიგნის მაღაზიას

ბაქოში—ხიდდეკელის წიგნის მაღაზიას (ნიკოლოზ. ქ. ქანდარაშის ქარვასლის პირ-და-პირ).

ტელეფონი № 227.

საფოსტო ადრესი: ТИФЛИСЪ. Редакція „Иверія".

ავადმყოფებს იღებენ ყოველ დღე, კვირა დღეებს გარდა.

დ ი ლ ი თ:

ვ. ი. ჭიჭინაძე—კბილის სნეულებანი, 8—10 საათამდე.

მიხეილ გედევანიშვილი—ნერვებისა და წამლობა ელექტრონით, 9—10 საათ.

ე. გ. ფედოროვი. შინაგან და ბავშვებისა 9—10 ს.

გ. გ. მაღალაშვილი. შინაგან; სამშაბათობით და ხუთშაბათობით, 10—11 საათ.

ნ. ა. მულინი. ყურისა, ყელისა და ცხვირისა—10—11 ს.

ი. პ. ახალშენიშვილი. კბილის სნეულებანი. 10—12 საათ.

კ. მ. ელიოზიშვილი. შინაგან და ბავშვების ავადმყოფობათა. 11—12 ს.

ექიმი ქალი მ. ს. ბაქრაძე. ბავშვებისა 11—12 ს.

დ. ა. გედევანიშვილი. ნერვებისა და შინაგანი. 12—1 ს.

ა. გ. ბარსუკოვი. დედათა სნეულებანი, ორშაბათობით, ოთხშაბათობით და პარასკეობით 12—1 საათ.

ი. დ. ბეგთაბეგოვი. სიფილისისა, კანისა და საშარდესი, 1½—2 ს.

ს ა ღ ა მ ო თ ი:

ი. ნ თუმანიშვილი—დედათა სნეულებანი. 5—6 საათ.

ა. გ. მაღალაშვილი.—შინაგან და ბავშვებისა. 5—6 საათ.

კ ვ ი რ ა ო ბ ი თ:

გ. გ. მაღალაშვილი.—10—12 ს. შინაგან ამადმყოფობათა.

სამკურნალოს აქვს საწოლი ოთახები.

ფასი რჩევა-დარიგებისა 50 კაპ. ოპერაციები და კრაოტები—მორიგებით.

მ კ უ რ ნ ა ლ ი

მიხეილ გედევანიშვილი

იღებს ავადმყოფებს დილით—12—1 ს. საღამოთი 6—7 ს. ყორღანოვის ქუჩა, 16, საკ. სახლი. ტელეფ. 791. (ნ.)

1901 წლის 22 დეკემბერს ტფილისის საკრებულო დარბაზში გამართული იქნება წერა-კითხვის საზოგადოების სასარგებლოდ

კონცერტი,

რომლის დასასრულ იქნება **ცეკვა** ქართულ-ევროპიული. საღამოს დიასახლისად ბრძანდება ეკატერინე ივანეს ასული სარაჯიშვილი. დაწვრილებით ცნობა თავის დროზე. ბილეთები საზოგადოების კანცელარიაში იყიდება.

ვისაც ჰსურს **საახალწლოდ სადარბაზოდ სიარულის ნაცვლად** შეწირულობა გაიღოს „ქართვ. შორის წერა-კითხვის გამავრცელებელ საზოგადოების" სასარგებლოდ, შეუძლიან ფული „ივერიის" რედაქციაში წარმოადგინოს.

შემომწირველთა სია დაიბეჭდება „ივერიის" საახალწლო ნომერში.

(სარედ.)

იაკობ ზაქარიას ძე ბძელიშვილი

ე ქ ი მ ი

სწამლობს სიფილისს და შინაგან სნეულებას. ავადმყოფებს იღებს დილით 9—12 საათამდე და საღამოთი 5—7 ს. აქვს შესახვევი მასალა. ავჭალის ქუჩა, № 85.

(142—242—11).

პირველი კერძო სამკურნალო

ექიმის ნავასარდიანისა

(კუკიაში, ვორონცოვის ძეგლის პირდაპირ)

ავადმყოფთ იღებენ ექიმნი ყოველდღე, კვირა დღეებს გარდა.

დ ი ლ ა ო ბ ი თ:

გ. ა. ნავასარდიანი. 11—12 ს. სადოსტაქრო, ვენერიული (სიფილისი) და საშარდეს ავადმყოფობანი.

ყ. მ. ჩიქოვანი: 9—10 საათ. სნეულებანი: თვალისა, შინაგანი და ნერვებისა.

ზ. ი. ბაბანასიანცი. დილის 11—12 საათ. ქალთა და ბავშვთა სენით ავადმყოფებს.

კ. ი. ბძელიშვილი. 12—1 საათ. ყურისა, ყელისა, ცხვირის ავადმყოფობისა.

ა. პ. კარაპეტიანცი. 1—1½ ს. შინაგანისა და ბავშვებისა.

ს ა ღ ა მ ო ბ ი თ:

ნ. ნ. როსტომბეკოვი. 5—6 ს. საქირურგო და კანისა.

ა. ნ. შპაკოვსკი. 6—7 ს. ნერვებისა (ელექტრო-ტერაპია), შინაგანი და ვინერიულ ადმყოფობათა.

გ. ა. თარხანოვი. შინაგან და ბავშვების ავადმყოფობისა, 7—7½ ს.

ლს. ტ. არვანიტაკი. 11—1 ს. გაუკეთებს სახლში მსურველთ „მასსაჟს", აუცრის ყვავილს და გამართავს საექიმო გემნასტიკას ექიმის დანიშვნით.

გ. ა. ნავასარდიანი. 7½—8 ს.

რჩევა-დარიგებისა და რეცეპტების დაწერის ფასი ათი შაურია, დარიბთათვის უფასოდ, ფასი კონსილიუმისა და ოპერაციებისათვის—მორიგებით.

დირექტორი სამკურნალოსი დოქტორი მედიცინისა ნ ა ვ ა ს ა რ დ ი ა ნ ი.

Первая частная лечебница—д-ра Навасардіана Тифлисъ, против. памят. Воронцову.

ახალი ამბავი

*** გავახსენებთ ჩვენს მკითხველებს, რომ დღეს, საღამოს 8 საათზე, ტფილისის საკრებულო დარბაზში გამართული იქმნება წერა-კითხვის საზოგადოების სასარგებლოდ **კონცერტი** და კონცერტს შემდეგ ქართულ-ევროპიული ცეკვა. გამგე პირთ ყოველივე ღონის-ძიება უხმარიათ, რომ საღამო ყოველ მხრივ ჩინებული იქმნას.

*** საქართველოს ახლადდანიშნული ეგზარხოსი **ალექსი**, ამ ჟამად პეტერბურგში ბრძანდება და შობის დღესასწაულების შემდეგ ხარკოვში წავა იქაურის არქიეპისკოპოსის ფლაბიანეს სანახავად. იქიდან კი მათი მაღალ-ყოვლად-უსამ-ვდელოესობა ჩვენსკენ გამოემგზავრება დატფილისში ჩამოვა დაახლოვებით იანვრის პი-რველ რიცხვებში.

*** „კავკაზის" სიტყვით, ქბ. მ. ი. დემურიასას გუშინ წინ უთხოვნია ქალაქის გამგეობისათვის, რომ ფულით შემწეობა აღმოუჩინონ მას ჩუღურეთსა და ნაძალადევში საკვირაო სკოლის დაარსებისთვის.

*** „ცნ. ფურც." შეუტყვია, რომ დეკემბრის 12-ს, აქტზე, ვერცხლის მედლით დაუჯილდოვებიათ ქართველი სტუდენტი გიორგი ჯავახიშვილი, რომელმაც დასწერა თხზულება—„**ცხოვრება და სალიტერატურო მოღვაწეობა გრიბოედოვისა.**"

*** მომავალ წლის იანვარში მოსკოვში მოხდება სრულიად რუსეთის ექიმთა კრება. ქალაქის გამგეობას, სასანიტარო-სამკურნალო რჩევის წინადადებისამებრ, გადაუწყვეტია ამ კრებაზე დასასწრებლად რჩევის მხრივაც გაგზავნოს ერთი ექიმი. საჭირო ხარჯი 300 მან. ქალაქის საბჭოსაგან უნდა გამოითხოვონ.

*** ტფილისის პოლიცმეისტერს უბრძანებია უბნების ბოქაულებისათვის, რომ ამ თვის 23-ს, კვირას შობის მომავალ დღესასწაულების გამო, ნება მისცენ მაღაზიებსა და დუქნებში მთელი დღე ივაჭრონ.

*** ქ. პონევეჟის (კოვენის გუბერნია) მომავალ სასოფლო მეურნეობისა და ცოცხალ საქონლის გამოფენის კომიტეტი სთხოვს კავკასიის სასოფლო-სამეურნეო საზოგადოებას,

---

იაფ-ფასიანი წარმოდგენა

ქართული თეატრი

კვირას 23 დეკემბერს 1901 წ.

ქართულის დრამატიულის საზოგადოების დასის მიერ

წარმოდგენილი იქნება

დაკლებულის ფასებით

I

თამარ ბატონიშვილი

ისტორიული დრამა 5 მოქმედ. ვ. მესხისა

II

ქლიავი

ვოდევილი 1 მოქმედ. რუსულიდგან ნ. გალუსტოვის

მონაწილეობენ: ქ-ნნი გაბუნია-ცაგარლისა, ტასო აბაშიძე, ჩერქეზიშვილი, კარგარეთელი, ნებიერიძისა; ლეჟავა; მდივანი. ბ-ნნი გუნია, სვიმონიძე, გამყრელიძე, გედევანოვი, შათირიშვილი, აწყურელი, ურუშაძე, მირიანოვი, იმედაშვილი, სარჯველაძე და სხ.

დასაწყისი 8 საათზედ.

რეჟისორი ვ. გუნია.

მზადდება წარმოსადგენად: ვ. გედევანოვის საბენეფისოდ პიესა „მუზმუზელა" მოლიერისა.

ტფილისის კერძო სამკურნალო

მიხეილ გედევანიშვილისა.

ავადმყოფთათვის კრაოტები (ერთი უფასოა). კუკია, ნიკოლოზის ქუჩა, სახლი საგინაშვილისა, № 21 (ვორონცოვის ძეგლის პირდაპირ).

ტელეფონი № 274.

ფელეტონი

ხ უ რ უ ლ ი ლ ე ქ ს ი

(მეჩანგურისაგან გაგონილი სეფის პირზედ, ჩაწერილი ვ. ს—ლის მიერ)

იაგუნდის მარანშიო
ჰიქი დგანს და ღვინო ჩთისო (ჩნდისო),
შიგ ალვის ხე ამოსულა;
ყვავილობს და ფოთოლს შლისო;
ზედ ბულბული შამომჯდარა,
ჰიკჰიკობს და ბოლოს ჰშლისო;
[illegible], მე შენ სიყვარულსა
[illegible] თუ ვინ დამიშლისო!

—

[illegible]მინო მყავდა, მიყვარდა;
მეძინა—გამეპარაო;
ქუთაისს ჭანდარს შამოჯდა,
ეჟვანი გამიქანაო,
იმისმა ეჟვნის ჟღარუნმა
ქვეყანა შემიზარაო.

—

გოგოვ, შენი თეთრი კაბა
წყალს მიჰქონდა მდინარესო;
ჩავყავ ხელი, ამოვიღე,
მოგიტანე მძინარესო.

—

გოგოვ, შენი თეთრი კაბა,
რაფერ გაგიხამებია!
ჩემი გული შენ მოგიკლავს,
სუვისი გაგიხარებია.

თ ა ფ ლ ო *).

(დას სრული)

სურვილი აუსრულდა სონკას, დაინიშნა თავის გულის მტანჯველზე. „ნეტავი ფეხი მომტეხოდა და იმ საღამოს არ დამენახო,"—ბოლმისაგან აღარ იცის, რა ქნას სონკამ. გულს ის უკლავს, რომ ასე გატაცებით უყვარს, ის კი ჯიუტობს, ხმის გაძრახვის ღირსსაც აღარ ჰხდის, მიუხედავად ამდენის საჩუქრებისა, მოლოლიებისა და დაყვავებისა. რაც უფრო კერპობს ეშმაკის ცხენზე შემჯდარი თაფლო, მით სონკას უორკეცებდა სურვილი თაფლოს გულის მონადირებისა.— არაფერს იშურებს სონკა, რა გინდა, თვალო და გულო, რომ ამან თაფლოს არ უყიდა, არ გაუგზავნა, მაგრამ რა გამოვიდა, იმედებით აღსავსე რამდენჯერ მიახლოვებია სონკა თაფლოანთ სახლის ბჭეს, აი, ეხლა-კი ჩემი იქნება საყვარელი თაფლოო, მაგრამ თაფლოს გულ-ცივობისაგან პირკატანაცემი უკანვე დაბრუნებულა, იმ განზრახვით, რომ მეცადინეობას არ მოუკლოს, იქნებ მეორედ, შემდეგ მისვლაზე მაინც გაიმარჯვოს თაფლოზე, ფარ-ხმალი დააყრევინოს.

ბედმა სონკას ასეთი თვალ-მარგალიტი მისძლვნა, მაგრამ მასთან, შორიდამაც სასუნებლად სანატრელი გაუხადა ეს გაფურჩქვნილი, ამისათვის წარბ-შეჭმუხვნილი, სევდით მობურვილი და მით მრჩობლ კეცად ეშხ-მფენი კოკობი ვარდი. სიმამრი რომ არ აიმედებდეს, გულს არ უკეთებდეს, ექიმდის ან თაფლოს მოჰკლავდა, ან თავის თავს მოიკლავდა.

— ჯერ ეხამუშება გათხოვება. შეგეჩვევა მოიტეხინებს, გიჟი მოზვერივით თავში იწევს მოიცადე, სულ ფეხის გულებს დაგიკოცნისო.

სონკაც იცდის, მაგრამ ამდენის ლოდინისაგან ძვალ-ტყავად იქცა, ზეზეურად ჩამოხმა. „ილინგი გადამელივა, თვალ-გული დამიხავსდა, ამომიღამდა მაგისი ალერსის შემყურე", ფიქრობდა გუნებაში სონკა.

— ჰა, სიძეს გაუმარჯოს, სიძეს!... მისვლის უმალვე მიესალამა გიგლო სონკას და ხელი ჩამოართვა. სკამზე დაბრძანდი, აი შენი სიდედრიც ეხლავე გამოვა.

— თვალი კი მოვკარ თაფლოს, არ ვიცი, საით დამემალა,—მიუბრუნდა სონკა სიმამრს.

— ეხლა იმალება, მაგრამ როდესაც ცოტათი შეგეჩვევა, უნდა გეუბნებოდეს: „შენი ჭირიმე, სონკა, ნუ დაიგვიანებ, ვინძლო ხვალეც მოხვიდეო",—ქალურის კილოზე დაასრულა გიგლომ თავის ქნევით.

— ჩემო სიმამრო, შეგაწუხებთ კი და ერთი თაფლოს დაუძახეთ, ფარჩის საკაბე და „მოდის" დასახური მოვუტანე, აბა დაიხუროს, როგორ მოუხდება!.. საკაბეს ხომ არ დამიწუნებს, აბრეშუმის ხელსახოციდგან სონკამ ამოიღო საკაბე და სიმამრს მიაწოდა.

— გონჯსაც კი დაამშვენებს ეს საკაბე, თაფლოს რა არ მოუხდება.—ფანჯარასთან მიიტანა გიგლომ „კრემის" ფერი, მკრთალ-მოწითალო წვრილ წინწკლებიანი ფარჩა უკეთ გასაშინჯათ.

— მთელი ჩვენი „გოროდის" დუქნები შევძარ, მაგაზე უკეთესი ვერა ვიშოვნე-რა თორემ ხო იცი, ჩემო სიმამრო, ჩემს თაფლოსათვის სულსაც არ დავიშურებ. მარტო გულს ის მიღრღნის, სევდა მიწყალებს, თაფლო რათ მეუცხოვება, ახლოს რატო არ მეკარება, რა დამიშავებია, ასე გონია, მაგისი მტერი ვიყო და არა საქმრო.

— ხა-ხა-ხა, ერთი გულიანად გადიხარხარა გიგლომ, რა არის მანდ სადარდებელი? ფიქრადაც არ გაიტარო, აინუნშიაც არ ჩაიგდო. მაგას მაჭარივით სისხლი უდუღს. ხო იცი, მაჭარი რო დაიდუღებს, მშვენიერი სასმელი დადგება ხოლმე. ნელა-ნელა უნდა მაიოგურო, ბატკანივით შეიჩვიო... ამ სიტყვებით გიგლო მეორე ოთახში გავიდა თაფლოს დასაძახებლად.

გიგლო სიძესთან იღიმებოდა, თითქოს სულ ესეთი უდარდელი ვარ, არა მაწუხებსრაო, მაგრამ რა იცოდა სონკამ, რომ ამ სიცილის ფერფლ ქვეშ დაიარებული მუწუკი კვნესით ფეთქავდა, ბოღმის ბუღი გულშივე უტრიალდებოდა. „ლამის არის სისხლში გამრიოს მაგ შეჩვენებულ-წყეულმაო", ფიქრობდა გიგლო. ხვეწნით რომ ვერა გააწყო-რა გიგლომ, თოფს წამოუვლო ხელი.

ეხლა კი იკადრა თაფლომ მეორე ოთახში ფეხის შედგმა, მაგრამ ვაი იმ გასვლას: ისე მოიქრუშა მარტის მზესავით, რომ სონკას საალერსო სიტყვები ყელშივე გეეჩხირა. ისე გაშეშდა, ნერწყო გაუშრა, არ იცოდა, რა ექნა, საიდამ მოევლო თაფლოს გულცივობისათვის. ბოლოს, რომ ველარა მოახერხა-რა, მხნელად კეკო მოევლინა, რომელიც სიძეს გვერდთ მოუჯდა და მთისა და ბარისა დაუწყო, მოკითხვის შემდეგ.

— სხვა? თქვენები, როგორ არიან, დედაშენი, შენი ძმები, შენი და?...

— გმადლობთ, კარგათ... მოკითხვა შემოგითვალეთ.

— სხვაფრივ? თქვენი ვაჭრობა როგორ მიდის?

— მადლობა ღმერთს! ხო იცით, ჩვენისთანა ვაჭრებისათვის მოუსავლიანი წელიწადიც სახეიროა. ნამეტნავად ვისაც სულადი აქვს შენახული.—ეს ორი წელიწადია პური არ გამიყიდნია. ქერი კი გავყიდე, შარშანაც კარგი ფასი ჰქონდა. მხოლოდ ხალხი გახდა „კლიაუზნიკი". გაზაფხულზე ქერის ბეები დამირიგებია, ეხლა გაიძახიან ქერი დაძვირდა, ეხლანდელ მაზანდაზე აიწყე, რაც მოგვივიდაო. ცოლ-შვილი მშივრები გვრჩება. ბევრი რომ მოსულიყო, შენი ჭირის სანაცვლო ყოფილიყო, არ დავხედავდით, პირობაზე წაგვედოვო.—ვა, ხათაა!? მაშინ რატო არ ამბობდი, შე ოჯახ-ქორო, რომ მეხვეწებოდი, ოღონდ ეხლა ფული მოგვეცი, მერე შენს ნებაზე ახაფეო,—ჯავრიანად გაათავა სიტყვა სონკამ და თავი იქით მიიღო, სადაც თაფ-

*) იხ. „ივერია", № 277.

რომ მან დაუნიშნოს ხსენებულ გამოფენის ექსპონენტებს საჩუქრები და აგრეთვე გაგზავნოს თავისი დელეგატები საჩუქრების დასარიგებლად.

*** წარსულ გამოფენის კომმისიას ბევრი წერილი მოსდის სხვა და სხვა ექსპონატების პატრონებისაგან, რომლებიც არ არიან კმაყოფილნი იმ ჯილდოებით, რაც მათ მიუსაჯეს წარმოდგენილ ექსპონატებისათვის. 21 დეკემბერსაც მოუვიდა კომისარს გამოფენის მე 12 განყოფილების (ხელთათმანების) მონაწილესაგან, ის თხოულობს, რომ ოქროს მედლად შეცვალონ ის ბრონზის მედალი, რომლითაც მისი საქონელი იქმნა დაჯილდოვებული.

*** გუშინ ქუთაისის თავადაზნაურობას საგანგებო კრება უნდა ჰქონოდა უმაღლესად ნაბოძების 20.000 მანეთის სასწავლო საქმისათვის გასანაწილებლად. ამ კრებაზედვე უნდა ამოერჩიათ ხელმწიფე იმპერატორთან გასაგზავნი დეპუტაციის წევრები. კანდიდატებად ასახელებენ ქუთაისის ქალაქის თავს დ. ა. ლორთქიფანიძეს, სამკურნალოს დირექტორი ს. ბ. თოფურიას და სხვ.

*** ქვემო-აჭარიდგან გვწერენ: „სოფელ დოლოგანის მცხოვრებლები დურსუნა ხალილ-ოღლი დი სულიხა მუსოღლი ამა დეკემბრის 14-ს ნიშანში თოფს ისროდნენ ნიშლავზე. ბოლოს შეექნათ ცილაობა: არა ჩემი მოხვდა' არა ჩემი უკეთესათ აზის ნიშანსაო! დავა გინებად გადაიქცა. შეგინებისთვის დურსუნა ხალილ-ოღლიმ თოფი დაარტყა სალიხას, იმანაც საფანტით გავსებული თოფი მუცელში ესროლა. დურსუნ ხალილ-ოღლი სამი საათის წვალების შემდეგ გარდაიცვალა. მიცვალებულს წვრილ-ცოლშვილი დარჩა. მკვლელი ბათომის საპატიმროში გაგზავნეს.

*** იქიდგანვე: „აქაურ ქართველ მაჰმადიანებს ამ თვის პირველ რიცხვებიდგან, „რამაზანი“ დაუდგათ. მოგეხსენებათ, რომ ამ რამაზნის განმავლობაში დღითი არასა ჰამენ, არცა არასა სმენ, ლოცვაში ატარებენ დროს. ღამით კი ჰამა-სმას შეექცევიან. ერთგულ მართლ-მორწმუნეთ ადგილობრივი ხოჯა-მოლები ვერ აუდისთ. ამიტომაც ოსმალეთიდგან გადმოდიან ხოჯები, თუმცა აღკრძალულია მთავრობისაგან მათი აქეთკენ გადმოსვლა. ეს ხოჯები, ტომით ოსმალნი, აქებენ ბრწყინვალე სახონთქროს და აგონებენ ხალხს, რომ ყოველი მაჰმადიანი კაცი უთუოდ ერთხელ მაინც უნდა წავიდესო ქაბას და თქვენ კი მარტო იმას დაგჯერდებით, თუ მუხაჯირად გადახვალთ ოსმალეთშიო. ბევრნი უჯერებენ კიდეც მათ, იღებენ საზღვარ-გარეთის პასპორტს, ექვსის თვის ვადით, სარჩო საბადებელს ნამალევად ჰყიდიან, ბათომამდი ცოლშვილი ტანჯვა წვალებით ჩაჰყავთ და იქიდგან კი გემით შორდებიან სამშობლო მიწას. ბევრნი მათგანი გზაზე წყდებიან სიმშილით, ზოგნიც ისევ ბრუნდებიან ქანც-გაწყვეტილნი...

*** იქიდანვე გვწერენ: „ამა დეკემბრის 14 სადაც აჭარის წყალი ჰქოროხს ჩაერთვის, სოფელ მარადიდში მცხოვრებლები ნავს მიაცურებდნენ ართვინისაკენ. წყლის სიმაგრის გამო ერთს ალაგას ნავმა უკან დაიწია. რეიზმა თავის დროზე ბრძანა, ხელი გაეშვათ ნავის გამწევთ ბაწრისთვის, მაგრამ ერთმა ამათგანმა ალი მემიშო-ღლიმ სცადა მკლავის ძალა და მცირე ზვირთების მსხვერპლი შეიქმნა.

თეატრის მატიანე

პედაგოგები, კომედია 3 მოქ. ერნსტისა. თაიგული, ერთ-მოქმედ. კომედია.

ხუთშაბათს, 20 დეკემბერს, ქართულმა დრამატიულმა დასმა წარმოადგინა ოტტო ერნსტის სამ-მოქმედებიანი კომედია „პედაგოგები“ (აღმზრდელი ფლაქსმანი). პიესა განსაკუთრებულს მოხელეებს—აღმზრდელებსა და მასწავლებლებს შეეხება, აღნიშნულია შიგ ის ვითარება, რომელშიაც მასწავლებელნი ტრიალებენ, დახასიათებულია იმათი ცხოვრება კერძო და სამსახურებრივი, ამბის მიტან-მოტანა, ჯაშუშობა ერთმანეთისა, უფროსის მიერ ზოგიერთ ხელ-ქვეითების დევნა დი ზოგისა—მფარველობა და უფრო-კი ბრძოლა დახავსებულ „ინსტრუქციებით“ გაჟღენთილ უვიც დირექტორ იურგენ ფლაქსმანსა და ნიჭიერ, მასწავლებლობის დანიშნულებათ, მისის აზრით განმსჭვალულ და გატაცებულ ივანე ფლემინგს შორის. ფლემინგი არ ემორჩილება ფლაქსმანს, იმისს მრავალს დრო და ჟამ გადასულს განკარგულებას, იგი ცოდნით აღჭურვილი, თავისის საგნით გატაცებული, ახალის მოძღვრების მასწავლებელია. ფლემინგსა და ფლაქსმანს შორის დამოკიდებულება იქამდე გამწვავდება, რომ ფლემინგი ფლექსმანს მეჩექმეს დაუძახებს.

ამის გამო გამოძიება ინიშნება, მოდის სასწავლებელთა ინსპექტორი, პროფესორი პრელი, იკვლევს მთელის სასწავლებლის ავ-კარგს და აღტაცებაში მოდის ფლემინგის ნიჭით, მისის საქმის ცოდნითა და სიყვარულით; ამავე დროს გამოირკვევა, რომ ფლაქსმანს დიპლომი არა ჰქონია, უსარგებლია თავისის ძმის დიპლომით და ამ სახით დაუჭერია ადგილი დირექტორისა, რომელსაც მას არავინ აკუთვნებდა. პრელი ითხოვს ფლაქსმანს და იმის ნაცვლად ჰნიშნავს ფლემინგს.

ბრძოლა ფლემინგსა და ფლაქსმანს შორის დასურათებულია პიესაში მასწავლებელთა ორ ბანაკად განაწილებით. პიესის ამ განსაკუთრებულის ხასიათის ქსელში ჩაქსოვილია ოდნავ სიყვარული ივანე ფლემანგსა და მასწავლებელ-ქალ გიზა ჰოლმს შორის, მაგრამ ამ უმთავრესს საგანს სხვა პიესებისას „პედაგოგებში“ ისეთი უმნიშვნელო ადგილი აქვს დათმობილი, რომ იგი თითქმის შეუმჩნევლად დარჩებოდა, თუ არ უკანასკნელი სცენა, რომლის დროსაც გიზა და ფლემანგი ერთმანეთს ეხვევიან ინსპექტორის პრელის წინაშე.

პიესა ჩვენმა არტისტებმა საუცხოოდ ჩაატარეს. განსაკუთრებით კარგნი იყვნენ ქ-ნი ჩერქეზიშვილისა და ბატონნი გედევანოვი და გუნია. საზოგადოებამ სიამოვნებით მოისმინა პიესა, განსაკუთრებით მეორე და მესამე მოქმედება, რომელიც უფრო ცოცხლად და ცხოვლად სწარმოებს სცენაზედ პირველ მოქმედებასთან შედარებით.

დასასრულ წარმოადგინეს ერთ-მოქმედებიანი გადმოკეთებული კომედია „თაიგული“, რომელიც მეტად უშინაარსო და სუსტი ნაწარმოები აღმოჩნდა.

მანჯგალიძე.

დაბა და სოფელი

სოფ. სტეფანწმინდა (ხევი). სოფ. სტეფანწმინდა, გარდა გარეშე სოფლებისა, 140 კომლისაგან შესდგება; ახლო სოფლებით-კი, რომელნიც სტეფანწმინდის საზოგადოებას ეკუთვნოდნენ (ეხლა ქვემო-ხევისაა): გერგეტი, ცნო, ფანშეტი, არშა და აჩხოტი 270 კომლად ითვლება. წარსული 1899 წლამდის სტეფანწმინდაში სასმლის დუქანი არსებობდა,—ორი ღენერალის ყაზბეგის შენობაში და ორიც სხვა. სოფელი იღებდა თითო დუქნიდგან ვაჭრობის ნებართვაში 50 მანეთსა, მაგრამ შემდეგ სოფლის მზრუნველებმა ეს არ იკმარეს და ვაჭრებს ორ ზომა ფულის თხოვნა დაუწყეს. მაგრამ ანდაზისა არ იყოს: „ბევრის მაძებარი, ცოტასაც დაჰკარგავსო“, შარშან, ე. ი. 1900 წ., ბ-ნმა დუშეთის მაზრის უფროსმა სოფელს სრულიად აღუკრძალა დუქნებიდგან სარგებლობა. ამ წელიწადს-კი სოფელმა ისევ იწყო წინანდებურად მუდარება და ვაჭრებმაც ნებართვაში წინანდებურად სასყიდელი მისცეს სოფელსა მაგრამ, წარმოიდგინეთ, ახლა მახლობელმა მთავრობამ შეუშალა ხელი: სასმლით ვაჭრობა მთავრობის ნებადაურთველად ახლად დაწყობილ ვაჭრებისთვის სახელმწიფო და სალოცავ შენობებიდგან 40 საჟენის მახლობლად აღკრძალულიაო. სტეფანწმინდაში-კი თითქმის ყველა სავაჭრო შენობებს ამ მიზეზით აღეკრძალა ვაჭრობა. მხოლოდ ერთმა ახლად შემზადებულმა ვაჭარმა ვაჭრობის ნებართვა აიღო თავისის ნაადარის ი. ა—შვილის სახელობაზედ, სოფელიც შეიჯერა 130 მან. და ამ ოთხივე დუქნის ბედ-იღბალი ხელთ იგდო. ახლა-კი თვითონ იცის!... რომელიც საწყაო 13 კაპ. იყიდებოდა, ამან 17 კაპეიკად დაიწყო ყიდვა და რომელიც 33 კაპ.—45 კაპ. და სხ...

ამას, რასაკვირველია, მკითხველი თვითონ მიჰხვდება, რამდენ ზომად ამოიღებდა ხალხის კისრიდგან თავისს 130 მანეთს? ახლა მოატანა ახალმა წელიწადმა და პატენტების აღების დრომა. ჩვენდა საუბედუროდ, ზემოხსენებულ ვაჭრის მიხედვით, გადამებ სენსავით თავი იჩინა რამდენიმე ახალმა ვაჭარმა, რომლებიც დღე-მუდამ სოფელში დაიარებიან და ხალხს შესაცდენად აჰხირებიან; ერთი ჰპირდება 200 მან., მეორე 300 მან., ოღონდ მარტო მხოლოდ მე მქონდეს სტეფანწმინდაში სასმლით ვაჭრობის ნებაო.

ადგილობრივი მამასახლისი-კი, ბ-ნი გ. დუდუშაური, უცხადებს ვიჭრებს, რომ სოფელსაცა ვსთხოვ და მთავრობასაც, რომ ჩემს საზოგადოებაში სასმლით ვიჭრობა სრულიად აღკრძალული იქმნესო, რადგან ნათლადა სჩანს, ხალხს დიდს ზარალს აძლევს და ხშირად სასმლის მიზეზით მოულოდნელი უსიამოვნება ხდებაო, სიცილ-სიმღერა ტირილად გადიქცევა ხოლმე, სახელმწიფო და სათემო ხარჯს, სასწავლებელსა და თავისს საცოდავს ოჯახობასა და მათს მოთხოვნილებას დროზედ ვერ აკმაყოფილებთ; ყველა ამის მიზეზად-კი მხოლოდ სასმლის დუქნებსა ვსთვლიო.

ამ რამდენიმე წლის წინად, როდესაც სოფელს და ვაჭრებს შორის განხეთქილება ჩამოვარდა, ღენერალმა გ. ყაზბეგმა სტეფანწმიდელებს წინადადება მისცა,—ოღონდ აქ სასმელით ვაჭრობა სოჰკსპეთ და მეც დაგეხმარებით, თუმცა ორის დუქნის ქირად ყოველწლივ 800 მანეთს ვიღებო. ბ-ნის ყაზბეგის რჩევა-დარიგება პარეშ ბევრმა ჩაინერგა გულში, მაგრამ ზოგიერთა გაიძვერათობა ვის რასა ჰკითხვენ, სოფელს ბურთივით ათამაშებენ.

მოვიყვან აქ ერთს მაგალითს: სტეფანწმინდიდგან 8 ვერსის მანძილზედ არის სოფ. სიონი, სადაც ამ ორი წლის წინად ორი სასმლის დუქანი არსებობდა. ვაჭრები ერთმანეთს შურით გულ-უხვად ეპყრობოდნენ სოფლელს სტუმრებს და „მობრძანდიდაბძანდით“ ასიამოვნებდნენ. საცოდავი გლეხებიც იწყებდნენ ღვინის და არყის სმას ერთმანეთის ჯიბრზედ და ვიდრე სახლიდგან პატრონი არ წაიყვანდა, დუქანში იყდინთებოდნენ. ვაჭარიც, რასაკვირველია, გულ-მოდგინედა სწერდა და სწერდა დანახარჯს, ვიდრე საცოდავ გლეხის ხელში მატყლს ან თივას დაინახავდა. მაგრამ როგორც კი შეიგულებდა ერთს ან მეორეს, ასასივით დაეცემოდა და ჩოქის გაკვრით ყველაფერს ხელიდგან გამოაცლიდა. სოფლის შეგნებულმა კაცებმა რამდეჯერმე ურჩიეს სოფელს სოფელში სასმლით ვაჭრობა მოესპოთ, მაგრამ არა ეშველათ-რა. ბოლოს გადატაკებულმა და თავ-მობეზრებულმა სოფელმა მთავრობას მიჰმართა თხოვნით, რომ ეს ორივე დუქანი მოესპოთ. მთავრობამაც კეთილ ინება და 1899 წლიდგან მოჰსპო სიონში სასმლის დუქნები. ეხლა ყველა სიონელი კარგადა ჰგრძნობს, რამდენად ისარგებლეს უდუქნობითა: ვინც ერთის ძროხის საკმაო თივას ვერ ანარჩუნებდა დუქნის ნისიას, ეხლა ხუთ-ექვს ძროხას თავისუფლად ჰკვებავს და საქვეყნოდ სულ ამას იძახიან: მადლი მოგვივიდა, რომ დუქნები დაიკეტაო. ყოველივე ეს მამასახლისმა ახლა მთავრობას დაწვრილებით აცნობა და სთხოვა დუქნები მოსპონ. იმედია, მთავრობაც ხალხის გაჭირვებას დაუკვირდება და მამასახლისის გ. დუდუშაურის აზრს დაეთანხმება.

ქვემო-ხეველი.

რუსეთი

— სასულიერო აკადემიაში სწავლა-დამთავრებულთათვის იმათგან, რომლებიც მღვდლობასა და ბერობას არ ისურვებენ, უწმიდესს სინოდს გულზედ სატარებელი ვერცხლის ნიშანი დაუმტკიცებია. ნიშანი ვერცხლისაა, შუაში ამოჭრილის ჯვარით, მტრედის ფერ ემელით გარშემოვლებული, ზემოდგან სახელმწიფო გვირგვინი ედგმება და ქვეშ ასო „K“ ექმნება. კრკალში დაფნის გვირგვინი იქმნება ჩასმული.

— სახელმწიფო საბჭოში განუხილავთ კანონ-პროექტი, რომლითაც უნდა გამოირკვეს რა რიგითა და წესით უნდა იქმნეს სარწყავი და ამოსაშრობი არხები გაყვანილი სხვის მამულებზედ.

— ახალის დებულებით საკომერციო ნავთსადგურებში უფროსებად დანიშნულ იქმნება უმეტეს ნაწილად სამსახურში ან სამსახურს გარეშე მყოფი ფლოტის ოფიცრები.

— 1901 წლის პირველ ცხრა თვის განმავლობაში სახელმწიფოს ჰქონია შემოსავალი: ჩვეულებრივი—1,239.450,1000 მან., წარსულ წელთან შედარებით 64.845,000 მან. მეტი; საგანგებო—108.782,000 მ., წარსულთან შედარებით 78,606,000 მან. მეტი; გასავალი: ჩვეულებრივი 1,201,505,000 მ. წარსულ წელთან შედარებით 103: 479,000 მან. მეტი,—საგანგებო 131.197,000 მან., წარსულ 1900 წელთან შედარებით 41,706,000 მან. ნაკლები.

უცხოეთი

ამერიკის შეერთებული შტატები. კონგრესის სესსიის დაწყებიდგან დღემდე ამერიკული გაზეთები ძალიან ბევრსა სწერენ ახალ პრეზიდენტის რუზველტის ეპისტოლეს შესახებ, თუმცა ახალი მაინცა და მაინც ამ ეპისტოლეში ბევრი არაფერი იყო. ეპისტოლეში პრეზიდენტი შეეხო ძველ, დიდის ხნის სალაპარაკო, საგნებს: ნიკარაგუას არხის გაყვანას, დიდ ოკეანეში სატელეგრაფო კაბელის გამართვას, ჩინელთა ემიგრაციის შეზღუდვას, საპროტექციო ტარიფის მოწონებას, მონროეს დოქტრინას და სხ. ასალია ეპისტოლეში ტრესტებისა და ანარქისტების საქმე. პრეზიდენტი თხოულობს, თვით საზოგადოებამ მიაქციოს ყურადღება ტრესტებს და თვალ-ყური ადევნოს იმათ ბოროტ-მოქმედობას. რაც შეეხება ანარქისტებს, რუზველტის აზრით, საჭიროა მთავრობამ სასტიკი საშუალებანი იღონოს იმათ წინააღმდეგ. უფრო საყურადღებო ეპისტოლეში ის ადგილი, სადაც პრეზიდენტი ურჩევს მთავრობას დასავლეთ შტატებში სარწყავ არხების გაყვანასა და აუზების გამართვას. რუზველტმა პირველმა მიაქცია ყურადღება ამ საქმეს. როგორც ვიწყით, მიწად-მოქმედება არსად არ არის ისე განვითარებული, როგორც შტატებში. ბევრი შტატი მხოლოდ და მარტო მიწად-მოქმედებითა სცხოვრობს. მაგრამ მიწად-მოქმედების განვითარებას ბევრგან უწყლობა ძლიერ უშლის ხელს. აი, ამას მიაქცია ყურადღება რუზველტმა. თვით მეურნენი, იმის აზრით, ვერ შესძლებენ უზარმაზარის არხების გაყვანას და აუზების გამართვას, ამიტომ საჭიროა, მთავრობა და ხაზინა დაეხმაროს, განსაკუთრებით დასავლეთ შტატებს, სადაც ყველაზედ უფრო საგრძნობელია უწყლობა. ჯერ-ჯერობით, პრეზიდენტის აზრით, საჭიროა გაიმართოს არიზონში ერთი უზარმაზარი აუზი, რომელიც 200 მილიონი მანეთი დაჯდება. ამ აუზის მეოხებით შესაძლებელი იქნება 100,000 დღიურის მორწყვა. ეს სარწყავი აუზი ააყვავებს და გაამდიდრებს ამ კუთხესაო, ამბობს პრეზიდენტი.

— კონგრესის სესსიის დროსვე გამოქვეყნებულ იქმნა მეტად საყურადღებო ანგარიში ფინანსთა მინისტრისა. როგორც ამ ანგარიშიდგან სჩანს, 1900—1902 საფინანსო წლის შემოსავალი 699,316,590 დოლარამდე ავიდა, ხოლო ხარჯი 621,598,546 დოლარამდე. ხაზინას დარჩა 77 მილიონზედ მეტი, წინა წელს-კი მხოლოდ $7^1/_3$ მილიონი. გაისს, როგორც იმავე ანგარიშიდგან სჩანს, შემოსავალი ხარჯს 100 მილიონით გადააჭარბებს. შეერთებულ შტატების რესპუბლიკა ერთად-ერთი სახელმწიფოა, მგონი, სადაც ხარჯების გასტუმრების შემდეგ ხაზინას ფული რჩება ხოლმე.

— თვალ-საჩინო მოვლენას ამერიკის საეკონომიო ცხოვრებაში დღეს ახალი ტრესტის დაარსება შეადგენს. შემქნელი ამ ტრესტისა იგივ გამოჩენილი მორგანია. ახალმა ტრესტმა შეაერთა და შეაკავშირა შტატების თითქმის ყველა თვალსაჩინო რკინის გზათა საზოგადოებანი. ეხლა ამ ტრესტის რკინის გზათა სიგრძე 700,000 ვერსტს უდრის. ტრესტს 1,200 მილიონის აქციები აქვს და 900 მილიონის ობლიგაციები. შეერთდნენ და შეამხანაგდნენ უპირველესი მილიონერები: მორგანი, კუკი, ჰილლი, გარიმანი, შიფი და სხვანი. ტრესტის დაარსება შედეგია იმ კონკურენციისა, რომელიც ამ მილიონერებს ერთ...

...ლო ეგონა მჯდომარე.

— ვა?! თაფლო საით გაგპარვია, ჩემო სიდედრო? იკითხა გაკვირვებულმა სონკამ—მართლაც, თაფლომ სონკას და დედის ლაპარაკში მოასწრო შეუმჩნევლად გარედ გასვლა.

— გარედ გავიდოდა, შვილო, ეხლავ მოვა.

— არა, ჩემო სიდედრო, თაფლოს რაღაცა დამართვნია: ფიცი აქვს ნათქვამი, ხმა არ გავცეო, თუ რა ამბავია?

— მორცხვობს, შვილო, მეც ჩემის ქრმისათვის ჯვარის წერამდის ხმა არ შემიძრახავსო, იცრუვა კეკომ.

ამ სიტყვებმა სონკას გულს მალამო სცხეს, მოასულიერეს.

— ჩემო სიდედრო, ეგ რა კარგი მომაგონე!—სიხარულისაგან სონკა ფეხზე წამოდგა.—მართლაც, ჯვარს დავიწერ, რაღას უნდა ველოდო? აქ სატარებლად არა მცალიან. ჩემს ცოლს ჩემ სახლში წავიყვან. არც მაშინ მიჰხვდება, რომ გათხოვილია?... ნიშნის მოგებით წამოიძახა სონკამ.

გიგლოსაც არა ჰქონდა რა ამ აზრის წინააღმდეგი. რაც მალე დასწერს ჯვარს თაფლოს და ბოლმას მოიშორებს გულიდგან, ამისათვის ისა სჯობია. ქრთამ-მზითევზე ხმაც არ ამოუღიათ და არცა ღირდა ამაზე ლაპარაკი...

IV.

თინანის სიტყვებმა სასოწარკვეთილებით მიხრწნეულ კონიას გულში იმედის ნაპერწკალი გაადვია. წყვდიადითა და ნაღველით მოსილს მის არსებას სასიამოვნო ნათელი ჩააშუქა, გააცისკროვნა. მოსულიერდა კონია, როგორც სიცხისაგან გალექებული ადამიანი გაგრილებული წყაროს წყალისაგან.

— რო გეუბნები, მისწერე წერილი, კონი, მისწერე, ჩასჩიჩინებდა თინანი გახარებული კონიას, ბოლმას ნუ ეკვლევინება, თაფლოს საჩვენო პირი აქვს თქო.

— შვილო, ამდენის დარდისაგან გონება დავკარგე, გულიც გამიტყდა და თვალის ჩინიც გამიწყალდა, სათვალეებითაც ძლივს ვარჩევ ასოებს. აგრემც გაიხარებ ქმარ-შვილით, დამიწერე წერილი.

— მაგაზე რას იხვეწები, კონი, წერილის დაწერაზე თუნდა ქვა მაკოდინე.

— ქაღალდის სასყიდლად კონიამ დუქანში კვერცხები წაიღოს, აწერ-კალამიც იშოვნა უბანში. თინანი მოემზადა წერილის დასაწერად.

— აბა მითხარ, კონი, რა მივსწერო შენს შვილს? მიუბრუნდა თინანი კონიას.

— აი ეხლავ შვილო, ერთი ამოვიქაქანო!... კონიამ ერთი ღონივრად ამოიოხრა, პირჯვარი გადაიწერა, თითქოს ღმერთს შესთხოვდეს: „შენ მომეცი, უფალო, გონება, რომ ჩემ შვილს ისეთი სიტყვები მივწერო, გული აუტოკდეს, წერილის მიღებისთანავე აქ დაიბადოსო“.

— რამდენი ხანია წერილი აღარავისათვის მიმიწერია, ყოყმანობდა კონია, გადამავიწყდა, აღარც-კი მაგონდება საიდამ უნდა დავიწყო.

— შენ მითხარ მისაწერად რა გნდა, გამოყვანა ჩემს კისერზე იყოს, დაიტრაბახა თინანიმ.....

აი რა დასწერა თინანიმ:

— „გულიდგან განუშორებელო, მუდამ ჟამსს აგონებელო, საყვარელო შვილო, ჩემო იმედო, პავლე! პირველად ღმერთსა“... და სხ. „თუ ჩვენს“...და სხ. „ცოცხალი რად არის? რატომ არ დაეშრიტა ეს სასიკვდილე თვალები დედაშენს, რომ შენ არ გიცქერიან? უშენოდ სიცოცხლე გამწარებული მაქვს. დღე და ღამე განუწყვეტელი მდუღარე ღველფი მდის თვალებიდგან, ტანჯვა აუტანელი ხდება ჩემთვის. უშენოდ ერთს დღესაც ნუ გამაძლებინებს ღმერთი! აქამდისაც ამომძვრებოდა აკატებული სული, შენს ნახვას რომ არ იყოს ესე გამწარებით მოწადინებული. იწერები, თუ გული ცოტაოდენად დამიარხეინდა, მოვალ და ჩემთან წაგიყვანო.-ოღონდ მოდი ერთი, ჩემმა თვალთვალებმა კიდევ დაგინახონ და მერმე მე ამ ქვეყნად აღარც სიცოცხლე მინდა. ღმერთმა დამიფაროს, რომ ჩვენს კერას თავი დავანებო, ცეცხლი ჩავიქრო და ათასი მთის იქით კი გადმოვიხვეწო. დროა მოვასვენო ჩემი ძვლები მამა-პაპათა საფლავებს გვერდით. ეს ნუგეშიღა დამრჩენია და თუ შენი დედის ძუძუების სიყვარული კიდევ მოგდგამს, მოიბრუნე გული, მოდი. „მოსვენებას არ მაძლევს ის ფიქრი, რომ ჩემი თაფლო სხვას უნდა ეხვეოდეს, სხვას უნდა ეალერსებოდესო“.—ნუ იკლავ გულს. თაფლოს თვალის ეკლათ ეჯავრება თავისი დანიშნული, იმისი დანახვა ისე ებეზრება, როგორც ურიას ღორის ხორცი. საწყალი, ესეც შენსავით იტანჯება. ამისი ბრალი სულ არა ყოფილა. უნდა, რაც ძალი და ღონე აქვს, აქეთ იქით აწყდება, თავს აქნევს, როგორმე ამ საბლიდგან თავი დააძვრინოს, მოაგვაროს რამე, მაგრამ რაც უფრო მეტს ეწევა, საბლის წვერები უფრო მაგრა ეჭირება ყელში; უჩარობის ჩარისაგან ისე აბნეული აქვს ამას გზა-კვალი. შენ გემდურება, თავი ამ გაჭირვების დროს რად გამანება, საით გაიქცაო და თუ წავიდა თან წამიყვანდაო... მშვიდობით იყავ, მოგიკითხა თინანიმ...შენი მალე ნახვის ნატრული დედა კონია“...

საღამო ხანია, მაგრამ დიდის ხნის გვალვისაგან ისეთი სიცხის ტვიფი ტრიალებს, ადამიანს გული შეუღონდება. ჯერ ჩრდილშიაც ნიავის სული არსაიდამ მოდის, სახლში ამ დროს ვინ გაჩერდება? თინანის ეზოს წინ ამართულ ვეებერთელა კაკლის ჩრდილ ქვეშ მოუყრიათ თავი მთელის უბნის დედაკაცობას, ქალ-ვაჟს.. საერთო ლაპარაკი არ ეხერხებათ, ისეთი ჯერ ვერა მოუგონიათ რა, რომ ყველანი ააყაყანოს, ამიტომ სამ-სამი, ოთხ-ოთხი დედაკაცი თავიანთ საქმეზე ბაასობენ.

— ელისაბედ, თქვენ მაინც არის მოგივიდათ რამე წლის სარჩი?

— რას ამბობ, ნატო, სხვას ვის მოუვიდა, რომ ჩვენ მოგვსვლოდა? ჩვენ კი სხვა ღმერთის ქვეშ ვიყავით-რა?!... ი დალოცვილმა ეს ერთი წელიწადია, წვიმა კი აღარ გვაღირსა და მოსავალი საიდამ მოვიდოდა? ოცდა ათის დღის შემოდგომის ნახნავიდამ ორი საცალო ქერი და სამი საცალო პური ძლივს გამოვრჩით, გამოვჟეჟლეთ, ისიც ცარიელი ბჟიტია, დასაფქვავათ არც კი გამოდგება. მშიერია, სათესლედ ვინახავთ—აი ეს არის ჩვენი წლევანდელი ჰირხახული, სარჩო-საბადებელ—ეგ სათესლედაც არ გვეყოფა...

— ცოდვისა გვეკითხა რაღაცა, რომ ღმერთი ესე გარისხებულია ჩვენზე. ზეცის ნამს აღარ გვიგზავნის,—გააწყვეტინა სიტყვა ნატომ.

— ფეტვის იმედი გვქონდა. გვეგონა, მაგას მაინც გამოვრჩებით, გამოსავალი ექნებაო, მაგრამ სიცხეებს ისე ეხრუკნათ, ცარიელ ბუდოლა დადგა. ნასამკლევი ტყუილად დავკარგეთ. მოცდენა მეტი იყო. ძველი ფეტვის იმედი გვაქვს, თორემ წელს ორმოცი თუმნის პური არ გვეყოფოდა...

— მადლობა ღმერთს, თქვენ ძველი ფეტვი მაინც შემოგრჩენიათ. ჩვენ მეზობლობაში ეხლავე ვყიდულობთ. გუშინ ჩემმა ქმარმა ერთი ფუთი ფქვილი იყიდა დუქანში, ერთი ნიტრაც ფეტვის ფქვილი ვისესხე, ის გაურიე გამოვაცხე, მაგრამ ჩემს შვილებს ორ დღეს კბილის ქარადაც არ ეყოფათ.

— თინანი,—ხმა მაღლა მიუბრუნდა გალმაუბნური ქვრივი სალიკო თინანის ასე, რომ ყველა აქ დამსწრენი თინანის მიაჩერდნენ,—

მანეთში ჰქონდათ და რომლისაგან ყველანი ზარალში იყვნენ. ეხლა კონკურენცია მოისპობა, და, რადა დასპარკი უნდა, ყველანი მოგებაში იქმნებიან.

ინგლისი. ლორდ როზბერის სიტყვა უპირველეს სალაპარაკო საგნად გადაიქცა ინგლისში. გაზეთები ათასნაირად სჯიან და არჩევენ ამ სიტყვას: „Fort. Rev." ამბობს, რომ ადრე თუ გვიან როზბერი ჩემბერლენს შეუერთდება და დაუკავშირდებაო. ორივენი ერთის აზრის განხორციელებას სცდილობენ; იმათი პროგრამები არაფრით არ განსხვავდებიანო.

სამხრეთ-აფრიკის ომი. როგორც ეხლა გამოირკვა, ინგლისელებს და ინგლისურ გაზეთებს გაურცელებიათ ის ხმები, ვითომც ბურები თანახმანი არიან დამოუკიდებლობის დაკარგვაზედ, ოღონდ-კი ზავი იქმნას ჩამოგდებული ამის გამო ერთი სააგენტო „Corr Ned"-ი. სწერს: „ეს ხმები ყოვლადვე სიმართლეს მოკლებულია. გავრცელებულია იგი ხმები ინგლისელების მიერ, რომელთაც ერთი აზრი აქვთ: გაახარონ ინგლისელნი და დაალონონ ევროპიელნი. ჩვენ ერთხელ და სამუდამოდ ვაცხადებთ, რომ ბურები, როგორც ომის დაწყებისას, ისე ეხლა, ზავს არიან მოწადინებულნი. მაგრამ ამასთანავე ზავის ჩამოგდებას უიმისოდ არ შეუდგებიან, თუ ბურთათვის დამოუკიდებლობა უზრუნველ-ყოფილი არ იქმნება".

— ჰოლანდიაში, როგორც „ნოვოსტის" ატყობინებენ, მიუღიათ შტეინის წერილი. შტეინი სწერს, რომ ჩვენი საქმე კარგად მიდისო. ერთის წლის წინად ყველანი საგონებელს მიეცნენ, ყველანი უიმედობამ მოიცვა, მაგრამ ეხლა გარემოება შეიცვალა და უიმედობამ აღფრთოვანებასა და იმედს დაუთმო ადგილიო.

ოსმალეთი. „სადამოს ფოსტას" კონსტანტინეპოლელი კორესპონდენტი აი რასა სწერს ოსმალეთის შესახებ და როგორ ახასიათებს ოსმალებს: „ეჭვს გარეშეა, რომ ოსმალეთის იმპერია ბევრად ჩამორჩა არა მარტო დასავლეთ ევროპის, არამედ აღმოსავლეთ აზიის სახელმწიფოებსაც. ჩამორჩა ყველაფერში: სახელმწიფო წეს-წყობილებასა, სახალხო განათლებასა და მისვლა-მოსვლის საშუალებებში. საკმაოა გადახვიდეთ საზღვარს და ოსმალეთის მიწა-ადგილში შესდგათ ფეხი, რომ მაშინვე იგრძნოთ უკულტურობა ამ სახელმწიფოსი. წეს-რიგი და ჩვეულებანი, უზრუნველ-ყოფილობა საკუთრებისა, მოუწყობლობა, შევიწროვებანი ყველაფერში ნათლად უჩვენებენ ყველას ამ ქვეყნის არა კულტურობას. ოსმალეთში შეუძლებელია თავისუფლად მოგზაურობა; ერთის ადგილიდგან მეორეში გადასასვლელად საჭიროა ცალკე ბაშფორთების აღება, რაიცა ძვირადა ჯდება და დროსაც აკარგვინებს მგზავრს. არის ისეთი ადგილები ევროპის ოსმალეთში, სადაც უცხოელს არც-კი შეუხედნია. შუა აფრიკის მივარდნილი ადგილები უფრო კარგად უწყიან ევროპიელებმა, ვიდრე ეს კუთხეები. არ ვიცი, არის თუ არა ისეთი კაცი, რომელმაც იცოდეს რამე მირიდიტთა და გეგთა ზნე-ჩვეულებების შესახებ. ველში, რომელიც, როგორც ისმის, სამოთხეს წააგავს, სცხოვრობს ხალხი, რომელიც არავის არ ემორჩილება, არავითარ ხარჯს არ იხდის, ხალხი, რომლის ცხოვრებაშიაც დედაკაცი მონაა, ხოლო მამაკაცი ყაჩაღი. სხვა ადგილებშიაც ამასვე ვხედავთ. ევროპიული ცივილიზაციის რამ ოდნავ მაინც გზა გაუკვლია ოსმალეთში, ქრისტიანთა ამოჟლეტას არ მოვესწრობოდით. ესეც კია, ოსმალეთს, რომელსაც ახლო მეზობლობა ჰქონდა და აქვს ევროპასთან, არ შეიძლება არაფერი გადეღო ევროპისაგან. მაგრამ საქმე ის არის, რომ ოსმალებმა გადაიღეს მხოლოდ „ცუდი" მხარე ამ ცივილიზაციისა. გარეგნობით ოსმალო ის აღარ არის, რაც ას-ორასის წლის წინად იყო; მაგრამ სული და გული უწინდელი შერჩა, იმავე აზრ-შეხედულობითაა იგი აღჭურვილი. არასოდეს არ უნდა ენდოთ ოსმალოს გარეგნობას, იმის გარეგან ჰუმანისტობას, თავისუფალ აზროვნებას. ოსმალო ისეთივე ფატალისტი და მონაა სიზარმაცისა, როგორიც წინად იყო. ოსმალები არც კარგ თვისებებს არიან მოკლებულნი, მაგრამ უკულტურობამ ყოველივე დაჰფარა... დღევანდელი ოსმალეთი შავი წერტილია ევროპის ქარტაზედ".

სასოფლო მეურნეობა.

საბალახე-საძოვრის საქმის გამო.

წარსულს 1900 წელს, 23 მარტს, თავად-აზნაურთ კრებამ განიხილა თ-დ ზაქ. ერისთავის მოხსენება იმის შესახებ, რომ თავად-აზნაურობამ აღძრას სათანადო მთავრობის წინაშე შუამდგომლობა, რათა განწესრიგებულ იქმნას საბალახო-საძოვრების საქმე საკანონმდებლო წესით. კრებამ ამ მოხსენების განსახილველად ამოირჩია კომისია თავ. ივანე გივის ძე ამილახვრის თავმჯდომარეობით. კომისიის გადაუწყვეტია, დაეკითხოთ წერილებით მემამულეთ, გვაცნობონ დაწვრილებით ამ საქმის ყოველივე გარემოება. მოგვყავს მთლად წერილი მემამულეთა მიმართ, კომისიის მიერ დაგზავნილი.

მოწყალეო ხელმწიფევ!

სათავად-აზნაურო კრების გადაწყვეტილებით, შარშან 23 მარტს, შესდგა კომისია ჩემის თავმჯდომარეობით. კომისიას დაევალა გამოკვლევა საბალახე-საძოვრების საქმისა. საბალახე და საძოვარი ადგილები დღემდე აქაურ დებულებების ძალით უსასყიდლოდ უჭირავთ და ჰხმარობენ დროებით-ვალდებულნი გლეხნი.

ერთი უმთავრესი მიზეზი, რომელიც აბრკოლებს სავალდებულო ურთ-ერთობის სამუდამოთ მოსპობას მემამულეთა და გლეხთა შორის არის საბალახე-საძოვრების საქმის გამოუკვლევლობა. დღეს ამ საქმეში მხოლოდ ჩვეულება ჰმოქმედობს, ადათია ხელმძღვანელი და არავითარი განსაკუთრებული წესი და რიგი არ არის დამყარებული. თუმცა დაპირებული კია მთავრობისაგან ასეთის წეს-რიგის შემოღება.

ამ განსაკუთრებულ წეს-რიგის შემოღება კავკასიის უმაღლესმა მთავრობამ ჯერ ისევ 1872 წელს აღრეულად იცნო, საკმაოდ არ არის ეგ საგანი შემუშავებულიო. ამიტომ მთავრობამ სთხოვა გუბერნიის საგლეხო საქმეთა საკრებულოს: ამ საგნის შესახებ ცნობანი წამოგვიდგინეთ მაშინ, როცა დაწვრილებით და ზედმიწევნით გამოკვლეული იქნება, რა ჩვეულება არსებობს საბალახე-საძოვრების თაობაზედ, რა წესით და ადათით ხელმძღვანელობენ სოფლად დროებით—ვალდებულნი გლეხნი მემამულეთა ადგილებში. ეს ჩვეულებანი და ადათები, რომელიც დასდებია საფუძვლად გლეხთაგან უსასყიდლოდ საქონლის ძოვებას მემამულეთა მინდვრებში, შეიქმნა მიზეზად, მეტადრე ამ ბოლოს დროს, მრავალის უსიამოვნებისა და დავი-დარაბისა მემამულეთა და გლეხთა შორის. ასეთი წესი გლეხთაგან საქონლის ძოვებისა მემამულეთა ტყესა და მინდორში ჩვეულების მიხედვით, ცხადია, სამუდამოდ ვერ გასტანს. ამიტომ დატოვებულია დროებით, ვიდრე დაწვრილებით არ იქმნება შემუშავებული წესი და რიგი საქონლის ძოვებისა და არ გამოირკვევა რაოდენობა იმ ტყე-მინდვრისა, რომელიც უნდა იყოს საძოვრად და საბალახედ დადებული. მთავრობის სურვილის განსახორციელებლად, რომლითაც გამოთქმული იყო ჯერ ისევ 1872 წ., რომ უნდა წარმოდგენილ იქმნას ამ საგნის შესახებ მოსაზრებანი მაშინ, როცა პრაქტიკა, დაკვირვება საქმისა, გამოკვლევა დაწვრილებული საკმაო მასალას მოიცემა დღევანდელ საძოვარ-საბალახეთა სარგებლობის წესის შესახებაო, ნებას ვაძლევ ჩემს თავს შეგაწუხოთ, მოწყალეო ბატონო, და გთხოვოთ, შეეწიოთ კომისიას და გამოგვიგზავნოთ ცნობანი იმის შესახებ, თუ რა წესით არსებობს, რა ჩვეულებას ადგიან გლეხნი და მემამულენი თქვენს მამულში საქონლის ძოვების შესახებ, აგრეთვე სხვის მამულებშიაც თქვენს მეზობლად. ამ საგანს დიდი ეკონომიური მნიშვნელობა აქვს და ამიტომ გთხოვთ თქვენი მოსაზრებაც შეგვატყობინოთ იმის შესახებ, თუ როგორ სჯობიან, როგორ უფრო უკეთესი იქმნება, გათავდეს ზემოხსენებული სავალდებულო ურთი—ერთობანი, შემუშავებული ცხოვრებისაგან ამ უკანასკნელ 20 წლის განმავლობაში. დიდათ სასურველია, რომ დღევანდელი გამოურკვეველი ყოფა გათავდეს. ამას მოითხოვს ინტერესი როგორც მემამულეთა, ისე გლეხთაცა. კარგი იქმნება, რომ თქვენს წერილში მოიხსენიოთ: 1) რამდენი კომლია დროებით-ვალდებულ გლეხთა თქვენს მამულში 2) რამდენია საბალახე და საძოვარი ადგილები, რომელსაც ხმარებენ გლეხნი, 3) რამდენია საკომლო მამულები და 4) რამდენია საქონელი იმ გლეხ-კაცთა, რომელნიც უსასყიდლოდ აძოვებენ თავიანთ საქონელს. თუ თქვენს წერილთან ერთად გამოგვიგზავნით ოფიციალურ ცნობათაც ამ საგნის შესახებ, უფრო მეტს დაავალებთ კომისიას, რომლის ერთად-ერთი აზრი ის არის, რომ, ვიდრე ახალი წეს-რიგი შემუშავდებოდეს რაც შეიძლება, მეტი მასალა შეაგროვოს ამ საქმის შესახებ. დარწმუნებული ვარ, რომ ამ თხოვნას შეგვისრულებთ და მისცემთ შეძლებას თავად აზნაურობას, დაწვრილებული, კარგათ შემუშავებული მოხსენება წარუდგინოს მთავრობას ამ საგნის უკეთესად მოსაწყობად და საძოვარ-საბალახეთა მოსაწესრიგებლად. რა თქმა უნდა, რომ ეს საგანი მაღალის წოდების სამღვთო ანდერძთა და სახელმწიფო მოვალეობათა ძალით უნდა გადასწყდეს არა მხოლოდ თავად-აზნაურობის სასარგებლოდ, არამედ გლეხთა წოდების სასარგებლოდაც, რადგან მხოლოდ ასეთი გარდაწყვეტა ამ საგნისა იქმნება სასურველი და სამართლიანი.

საგაზეთო

I

ბ-ნ. რამიშვილის პასუხის პასუხად.

დიდად ვწუხვარ, რომ ჩემს პრინციპიალურ მართლის თქმას პატივცემული ბათუმის ქართველთა სკოლის მასწავლებელი ბ. რამიშვილი გაუჯავრებია და გულდაწყვეტით გვიამბობს თავისის სკოლის იმ შინაურს, კერძო და გულ ჩამოუთქავს ამბებს, რომელნიც, საუბედუროდ, ძაან ხშირად ახლავან ჩვენს სკოლებს. დავარწმუნებ ბ. რამიშვილს, რომ მე თითონ 15 წელიწადი ვეწეოდი მადლიანს უღელს სახალხო მასწავლებლობისას და ცირკულიართა წინააღმდეგ უპატიოსნოდ მიმაჩნდა 100 და 80 მოწაფე ზედ ნაკლების სწავლება—ხოლო, თუ დამემადლებინა ეს ვისთვისმე, ან სწავლის პროგრამას დაჰკლებოდა რევიზიის დროს და მაშინ ჩემთვის დაეყვედრებინათ საზოგადო ეთიკისა და პედაგოგიის პრინციპთა დარღვევა... სათქმელი არა მექმნებოდა-რა... საქვეყნოდ ყველას თავისი სახელი უნდა ეწოდოს: კოჭლს—კოჭლი, ბრმას—ბრმა და ქაჩალს—ქაჩალი. ბ. აღსარება რამიშვილისა, რომ იგი ვერუძლიბს მშობელთ საცოდაობასა და მუდამ ნორმაზედ მეტ მოწაფეთ უძღვება, აგრეთვე შინაური დაპირება მესამე მასწავლებლის დანიშვნის შესახებ გულს გვილბობს, მაგრამ ჯერ ერთი, რომ ეს ჩვენთვის ბნელი იყო და მეორე საქმესაც, როგორც იგი კრებაზე იქმნა დაყენებული, პრინციპიალურად არას არგებდა...

პატივისცემით დავარწმუნებ ბ-ნ რამიშვილს, რომ პირადად, არც ბათუმის სკოლის მოღვაწეთა და არც ბ. სურგულაძის წინაამდეგი არა მაქვს რა, გარდა სურვილისა, რომ მათ კეთილში ჰქონდეთ წარმატება—ხოლო ჩემგან მართლის თქმას ითხოვდა ბნელეთში მომქმედი გომარეთის სკოლა და მე მართებულ საბუთებით შევეხე საზოგადო კრებაზე ნათქვამს: „დაიკეტოს გომარეთის სკოლა და მასწავლებელი მივაშველოთ ბათუმსაო".

მღვდ. ზ. გულისაშვილი.

II

წერილი რედაქციის მიმართ.

„ივერიის" მე-262 ნომერში დაიბეჭდა მღ. გულისაშვილის წერილი: „საჯარო მართალი გომარეთის სკოლაზედ". ეს წერილი უმეტესად მომართულია ჩემ წინააღმდეგ. სხვათა შორის მღვდელს მოყავს შემდეგი სიტყვები: „ბათუმის სკოლაში 200 მოსწავლე მიუღიათ წელს მასწავლებელთ და ვერ-კი გასძღოლიან. - დავკეტოთ გომარეთის სკოლა და იქ მივაშველოთ მასწავლებელიო". ეს სიტყვები წერილის ავტორს ჩაუსვამს ფრჩხილებში. ამ ნაირათ გამოდის, თითქო მე სწორეთ ასეთი აზრი და ამ რედაქციით გამომეთქვას. რადგან ეს სრულიად მოკლებულია სიმართლეს, ამიტომ ნება მომეცით, ორიოდე სიტყვით აღვადგინო და განვმარტო ჩემი აზრი.

ცხოვრება რომ ბრძოლაა, ამის წინააღმდეგი არავინ არ იქნება. ხოლო ვისაც ბრძოლის სურვილი და ძალა შესწევს, ის ყოველთვის იქითკენ მიილტვის, სადაც მის სატრფიალო მისწრაფებათ მეტი გაჭირვება მოელის, სადაც ბრძოლა სამკვდრო-სასიცოცხლოა. მერე ვიკითხოთ, სადაა დღეს ჩვენში ასეთი მდგომარეობა, სადაა უფრო გამწვავებული საქმე: სოფელში თუ ქალაქში? აიღეთ ადამიანის ცხოვრების რომელიც გინდათ მხარე, ქალაქში ის მუდამ ცვლაშია, მუდამ რყევაშია. მის ზნეობას აქ მოელის ათასი ხაფანგი, მის ეროვნულ ფიზიონომიას აქ ათასნაირი მახე აქვს დადგმული. სოფელი კი საზოგადოთ უფრო კონსერვატორია, იქ ცვლილება უფრო ძნელი შესატანია, როგორც მეურნეობის, ისე გონებრივი განვითარების მხრით. ერთი სიტყვით, რამდენათ ქალაქი მოძრავია, რამდენათ ის იცვლება და სხვა და სხვა გავლენას ითვისებს, იმდენათ სოფელი კონსერვატორია და ამ გავლენათ ნაკლებათ იმჩნევს. მაშ სადაა საჭირო მეტი ყურადღება, მეტი მხნეობა? მე მგონია, აუცილებლად ქალაქში.

ახლა შევხედოთ საქმეს მეორე მხით. მებადე ყოველთვის ჯერ იქ აშენებს ხეხილს, სადაც ნიადაგი უფრო ნოყიერია, [illegible] მას ბუნება მეტ ხელს უწყობს, რომ მეტი ნაყოფი მოიწიოს. მხოლოდ შემდეგ, როცა უფრო ნოყიერს ადგილს დაიჭერს და წელში გამაგრდება, გადადის ნაკლები ღირსების ნიადაგზე. ეროვნული მოღვაწეობაც მოითხოვს, რომ ყოველი ღონე ქვეყნის საკეთილ-დღეოთ ჯერ იქ დაიხარჯოს, სადაც მეტ საქმეს გავაკეთებთ, სადაც ნაყოფი უმეტესი იქნება. აბა შევხედოთ ამ მხრით საქმეს. ვისარგებლოთ თვით „წერა-კითხვის საზოგადოების" ანგარიშით. საზოგადოებას თავისი სკოლა აქვს ოთხ სოფელში. თონეთის სკოლა. „1901 წლის დამდეგს სწავლა დაიწყო გიორგობისთვის 30"(?). სწავლის მსურველი სამი განყოფილებისათვის გამოჩენილა ძველ-ახლებიანა 89 მოწაფე, მათში 35 ქალი. „სწავლის გვიან დაწყების მიზეზი ყოფილა ის, რომ ზაფხული გრილი იყო, მინდვრად მუშაობა გვიანობამდე არ გათავდა, რის გამო ყმაწვილებმა ველარ მოიცალეს, რა კი გართულნი იყვნენ მშობლებთან ერთათ ჭირნახულს ლეწვაში *) (ანგრ. 25 გვ.). წანარების სკოლა. საანგარიშო წლის დამდეგს სკოლას ქონდა 2 განყოფილება და სულ ითვლებოდა 43 მოწაფე, გამოცდამდე დააკლდა 14 მოწაფე, დარჩა 29, მათში 20 ქალი. „1900—01 სასწ. წლის დამდეგს სწავლა უნდა დაწყებულიყო ენკენისთვიდან, მაგრამ ვერ მოხერხდა. ამის მიზეზი ის იყო, რომ 1) მოწაფენი შემოდგომით ძლიერ გვიან ებარებიან სკოლაში და 2) მასწავლებელმა ა. თოიძემ 1 ნოემბრიდან მასწავლებლობის თავი დაანება და 19 დეკემბრიდან სკოლის მასწავლებლად გამოწესებულია ივ. გიუნაშვილი." გომარეთის სკოლა. ითვლებოდა 48 მოწაფე. „1900—01 წლის დამდეგს სწავლა დაიწყო ნოემბრის თვიდან (რომელი რიცხვიდან?), რადგანაც გამგეობამ ვერ მოსძებნა ამ დრომდის შესაფერი კანდიდატი ფორაქაშვილს მაგიერ, რომელმაც მასწავლებლობას თავი დაანება, და ბავშვებიც, მოუცლენნი იყვნენ, რადგანაც შველიდენ დედ-მამებს მუშაობაში". ხელთუბნის სკოლა. სწავლობდა 38 მოწაფე. იანვრის, თებერვლის და მარტის*) განმავლობაში მოწაფეთა რიცხვმა იმატა და მივიდა 46-მდე, ხოლო შემდეგ გაზაფხულის პირად იკლო და ეგზამენზე გამოცხადდა **მარტო ჩვიდმეტი**. მე-IV განყოფილ. გადავიდა **არც ერთი** რადგანაც სწავლის გაგრძობა აღარ ისურვეს." ამ ნაირათ ჩვენ ვხედავთ, რომ არც ერთ საზოგადოების სასოფლო სკოლაში სწავლა დროზე არ იწყება. გარდა ამისა, ერთი წლის ბოლოს თითქმის აღარავინ რჩება, მეორე არავის სურს, მეოთხე წელიწადს სწავლა განაგრძოს. აქ აშკარაა, რომ თქვენი შრომა მეტი თუ არა, ნახევარი მაინც უნაყოფოა. აქ შემდეგიც უნდა გავიხსენოთ. სკოლაში შეძენილ ცოდნა, როგორც სამართლიანათ შენიშნავს პროფ. მარშალი, თავისთავად არაა იმდენათ ძვირფასი, როგორც თავისი შედეგებით განვითარებისათვის, რომელსაც ადამიანი იძენს კითხვით და წერით". ბევრს ყრუ სოფელში კი სოფლის სკოლიდან გამოსულს წერა-კითხვა თითქმის სრულიათ ავიწყდება, მხოლოდ სახელი და გვარის მო-

*) ნუ თუ ჭირნახულის ლეწვას გიორგობისთვის 30მდე ვერ ათავებენ ჩვენში?

*) ნუ თუ შესაძლოა პედაგოგიის მხრით მარტში შეგირდის მიღება? აბა, პედაგოგიური „პრინციპების" დამცველნო, გვიპასუხეთ.

ე ქოქოლილი კონია რომ ლოგინად ჩავარდნილა, მაგას ხომ ქვეყანაზე გულშემატკივარი აღარავინ გააჩნია. ნეტავი მაგისი ხმის გამცემი, მიმხედი, პატრონი ვინ არის?..:

— იჰ, სალიკო, რას მეუბნები. მაგის საცოდაობისათვის რომ გაყურებინა, ქვის გულიც, რომ გქონდეს, შეგებრალება! ათასში ერთხელ მე თუ მივხედავ, წყალს მივაწვდი, თორემ სხვა ზედაც არავინ უყურებს. რა კი გაიგო, თაფლოს ჯვარი დაუწერნიაო, მას აქეთ ჩალოგინდა და წევს ეგრე გარინდებული... იმასღა მოსთქვამს მთელი დღე: ვაიმე, შვილო, პავლე, ვაიმე, შვილო პავლე!"... ღმერთმა ჩემს დამაწყევარსაც კი აშოროს ეგ დღე, რა ყოფაშიაც ეგ არის ჩავარდნილი.

— რა მოახდინა, ქა, რა მოახდინა ი სულ აღრინებულმა გიგლომ?..

— ეგეთ ჯვარის წერასა და გათხოვებას რაღა მადლი აქვს?!.—ჩაერია ლაპარაკში გასათხოვარი მაშიკო, რომელსაც გულმა სასიხარულოდ დაუწყო ცემა ამ ამბის გაგონებაზე. მაშიკოს სწყრდა, გულის მუწუკი გაუღლვებოდა ხოლმე, როდესაც გაიგონებდა, რომ ამისი ტოლ-ლობილნი გათხოვდებოდნენ: „ჩემს ბედზე რატო არავინ დაიჩხნავლა, ზოგს რა ყისმათი ექნებაო"!....

— რატო მადლი არა აქვს?—გაჯავრებულის კილოთი აუმაღლა ხმა უებრომ, რომელიც სიბერისაგან წელში მოხრილი, ტარების დროს ჯოხს ატარებდა.—მე აუ ჩემმა დედმამამ ჩემს უნებურად გამათხოვეს, ეგები ჩემს ქმარზე ძალიან ჰყვარებოდეს ვისმე ქმარი? ისე ტკბილათ დავაბერეთ ჩვენი სიცოცხლე, ერთმანეთისათვის არ გვიწყენინებია, არ გვითქვამს, თვალზევით წარბი შავი გაქვსო. ცოტა ხანს იტლინკებს, მერმე მაგაზე კარგი მაგისთვინ აღარავინ იქნება.

— მერე, როგორ მდიდარს ამბობენ! მშვენივრად მოწყობილი სახლები აქვსო, ცოტა ხნიერია ქალზე, პირნაყვავილარი, თორემ, ეტყობა, კარგი გულისა უნდა იყოს...

— რას მიქვიან, ქალო, გული, თუ ჯიბეში გვიძევს ფული. ოღონდ ფულები ჰქონოდა ჩემს ქმარს, დღე მუდამ მორთულ-მოპრანჭული მევლო, თან ის კეთილი არ დამეკლო და თუნდა სახე ეშმაკისა ჰქონოდა, გაიხუმრა ზენომ, რომელიც მთელს სოფელში ხუმარა, კვიმატ დედაკაცად იყო ცნობილი. ზენოს ოხუნჯობაზე სიცილ-ხარხარი ასტეხეს ქალებმა, ყველას მოეწონა ეს სიტყვები. სიმდიდრის გაგონებაზე ყველას ნერწყვი მოადგათ პირზე, საოცნებელი აეშალათ, თითო რამ ანატრათ...

ამ ნატვრის სურვილმა ისე გაიტაცა ყველანი, აღარ მოაგონდათ, რომ დასაღამოვდა, სახლსაც მიხედვა უნდა, ჩვენი ქმრები მშივრები, დაღლილ-დაქანცულები მოვლენ, რაიმე სველი ლუკმა, ლობიოს შეჭამანდი შეუფუშფუშოთ, თუ პური არ, მჭადის ლუკმა მაინც მივაწოდოთო. ამ ლაპარაკში თალიკოსაც გადაავიწყდა, როცა დღეს კონიასათვის არ მიუხედნია, რომელიც პირდაღმა ბალიშზედ გაწოლილი, სიცხისაგან ტუჩებს აცმაკუნებდა...

აგრილდა. დიდის ხნის გვალვა-სიცხეებისაგან გულ-მოწყურებულმა დედამიწამ ხარბად შეისრუტა ცის ნამი, ჟუჟუნა წვიმა. გადატრუსული ველ-მინდორი ისევ მწვანე ბალახით ახასხასდა თვალ-საამურად. ყველა სულდგმულმა ამდენი შეწუხება სიცხის შემდეგ ლაღად ამოისუნთქა, გრილმა ნიავმა შვება-ლხენა აგრძნობინა.

— დედი, ვერ მიცნობ, ვინა ვარ?.. აბა ერთი გაახილე თვალები?.. მისვლისათანავე გამოეხმაურა კოხტად გამოწყობილი, თავ-დახურული თაფლო, დაძველებულ, დაკონკილ საბან ქვეშ თითქმის ძვალ-ტყავად ნაქცევ, გაპარებულ კონიას, რომელსაც დანაოჭებული სახე უფრო მოჰკუმოდა, სიგამხდრისაგან ჩაჰგძელებოდა, ჩავარდნილი თვალები დახუჭოდა, თმა აწეწოდა, გადალეული გული აუდ-ჩამოუდიოდა.

— აბა ერთი შემომხედე, დედი, უფრო ახლო დაიხარა თაფლო კონიას თავთან და ცოტათი შეატოკა ხელით.

— უჰ, ერთი მწარედ ამოიკვნესა კონიამ, ხელები ლეიბზე დააბჯინა, თითქოს ადგომა უნდაო, მაგრამ უძლურებისაგან რომ ვერ შესძლო, თავი უიმედოთ გადააქნივა, საბრალოდ დაილმანჭა და თვალები აახილა. კონიას ერთ წამს სახეზე განცვიფრების იერმა გადაჰკრა: „ეს მორთული ქალი ვინ იქნება, აქ რამ გააჩინაო?" მაგრამ ცოტა, რომ დააკვირდა, მიკნავებულის ჩურჩულით, მძიმეთ წარმოსთქვა.

—შვილო, თაფლო, შენა ხარ?!. აქ რამ მოგიყვანა?!. როგორ მოგგონებივარ?..

— შენს სანახავად წამოვედი, დედი. გავიგე ავადა ხარ და... თაფლომ სალფეტკში რაღაცა გახვეული დადვა ქოხის კუნჭულში დედამიწაზე.

— ფეხზე როდემდის იდგები, შვილო, ემანდ, მუთაქა გადმოიღე, დაბრძანდი. მართალია, შენი საკადრისი სკამები არა გვაქვს, მაგრამ...

— ნუ სწუხარ დედი, არა უშავს-რა...

— იჰ, შენ გენაცვალე, შვილო პავლე! დამიდგეს თვალები, რომ სახლის მასალა კი მოჰზიდე და აშენება კი არ დაგცალდა. რათ გინდოდა, თუ კი წვიმა, ავდარი დაალპობდა, გაახრებდა...

პავლეს ხსენებაზე თაფლოს ყვითელმა ფერმა გადაურბინა...

— შვილო, ასე ამბობდა, თაფლოს მე წნულის ქოხში ვერ მოვიყვან, მიწაზე წოლას არ ვაკადრებო... როდის იქნება თაფლო ჩემს სახლში შემოვიყვანო, რომ ცივი ნიავი არ მივადინო, თვალის ჩინივით გავუფრთხილდე, ფარვანასავით თავს მოვევლოო...

კონია წყნარის ჩურჩულით ისროდა სიტყვებს და თან ცრემლები გადმოსდიოდა. თაფლოსაც, წარსულის ბედნიერ წუთების მოგონებაში გართულსა, კონიას ნაღვლიანმა კილომ და ცრემლებმა გული აუჩვილეს და ჟუჟუნა თვალთაგან კუფხალ-კუფხალი მწვავე, მდაგველი ცრემლები გადმოადინეს.

— ოხ, შვილო თაფლო... ვგრძნობ, რომ ბოლო მიახლოვდება... ძვალი და რბილი იყრება... სული ყელთან მებჯინება... პავლეს ნახვას ჰლამობს, ელოდება ალბათ, თორემ ექამდისაც ამომძვრებოდა სული... იმის უნახავს, ღმერთო, ნუ მომკლავ!..

ეს სიტყვები არც კი დაესრულებინა კონიას, რომ ეზოდამ ფეხის ხმაურობა შემოესმათ. ყურები აცქვიტეს... „ესე ანაზდეულად საიდამ გაჩნდაო", გაიფიქრეს ორთავემ. ქოხში ყვითელი აქლემის ყელის ჩოხაში კოხტად გამოწყობილი პავლე შემოვიდა.

— შენ კი თავს შემოგევლოს დედა! შვილო პავლე, შენა ხარ?!. კონია წამოიწია ლოგინიდგან და პავლეს ჩაეკონა... გადაავიწყდა კონიას თავისი უძლურება, ავადმყოფობა, თითქო ღონეც დაუბრუნდაო... შვილო, ამას ვერ იცნობ, ვინ არის?.. მიუთითა კონიამ თაფლოზე და ძალა-გამოლეული ბალიშზე მიესვენა...

— ოხ, თაფლო შენა?!. აქ რა ანგელოზმა გაგაჩინა?!. და ამ სიტყვებით თაფლო და პავლე ჩაეკონნენ გულში ერთმანეთს...

მხოლოდ კონიას ჯერეთ გაუცივებელი გვამი-ღა იყო მოწმე ამათის აღტაცებულის, ნეტარის კოცნა-ხვევნისა.

ე. მ—შვილი.

წერა შეუძლია. ახლა შეხედეთ ქალაქს. აქ რა სურვილია სწავლის! მერე რატომ ეს? ნუ თუ ქალაქში სხვა მოდგმის ხალხია? არა, სრულიადაც არა. ქალაქში სწავლას მეტი ფასი აქვს, მეტი გასავალი და მეტი ღირსება. გარდა ამისა ქალაქის ცხოვრება ადამიანში აღვიძებს ცნობის-მოყვარეობას, მასში გონებრივი მოთხოვნილება იზრდება, ასე რომ იმას არამც თუ არ ავიწყდება სკოლიდან გამოტანილი ცოდნა, პირიქით აფართოვებს მას და ამნაირათ სკოლას გარეთაც გონებრივათ იზრდება. ამიტომაც მე დიდ შეცთომათ მიმაჩნია სოფლისაკენ პოტინი მაშინ, როცა ქალაქში ჯერ უჩინარი ვართ. თუ ცხოვრების უმთავრესს წყაროსთან არ ვჩანვართ, მის წვრილმან მელებთან რას გავაკეთებთ? მით უმეტეს საჭიროა ქალაქში მეტი მუშაობა, რომ თუ ქალაქში ძალა გვექნება, სოფელი მაინც ვერსათ გაგვექცევა. აი ეს იყო ჩემი აზრი და მე თუ შევეხე გომარეთის სკოლას, მხოლოთ როგორც მაგალითს. არც შემეძლო მეთქვა დახურეთ მეთქი და არც ვიტყვი ჩემს დღეში. მე მხოლოდ მინდოდა მიმექცია აღძრული კითხვისათვის (ბათომში მესამე მასწავლებლის მოწვევა) მათი ყურადღება, ვინც სოფელზე მუდამ წუწუნებენ და მათ თვალ წინ კი რაც ხდება, იმას ვერ ხედავენ. ნუ იფიქრებს გომარეთელი მღვდელი, რომ ვინმე მაზე ნაკლებათ თანაუგრძნობდეს სოფელს. ხოლო როცა კაცი საერთო საქმეზე ლაპარაკობს, საჭიროა, იხელმძღვანელოს საერთო საზოგადოებრივი პრინციპით და მას დაემორჩილოს.

ზ. სურგულაძე.

წერილი რედაქციის მიმართ

სოფელ ახალშენში ახლად დაშინავებულმა მემამულემ ბ-ნმა აპოლლონ ათანასეს ძემ ივანენკომ შემოსწირა ჩემდა რწმუნებულ სამრევლო სკოლას შენობის ასაგები ადგილი და ძველის შენობის ნანგრევი ქვითკირისა, ხოლო ს. ახალშენის მცხოვრებმა, დონის როსტოვის მოვაჭრემ ბ-ნმა სიმონ ნიკოლოზის ძემ საკაშვილმა შემოსწირა ადგილობრივი სასოფლო ეკლესიის განსაახლებლად ათი თუმანი (100 მან.) ფული და თან აღგვითქვა შემწეობა სკოლის შენობისთვისაც. პატივ-ცემულ შემომწირველთ გულითადს მადლობას ვუძღვნით და იმედი გვაქვს, რომ ამ კეთილს და ამ მხარეზე იშვიათ მაგალითს სხვებიც მიბაძავენ.

სოფ. ახალშენის სამრევლო სკოლის გამგე ბლაღოჩინი მღვდელი ისიდორე ვაჩეიშვილი.

დეპეშა

20 დეკემბერი.

პეტერბურგი. 20 დეკემბერს, თავად-აზნაურთა საკრებულოს დარბაზში გაიხსნა რუსეთის ბუნების-მეტყველთა და მკურნალთა მე-XI კრება პრინცის ალექსანდრე პეტრეს-ძის ოლდენბურგის თავმჯდომარეობით.

გლაზგო. „რეიტერის სააგენტო“. საადმირალომ წინადადება მისცა გემის აშმენებელთ კლაიდში, წარადგინონ სავარაუდო აღრიცხვა ცხრა სამხედრო გემის ასაგებად. ამ გემებზედ უდიდესი ზარბაზნები იქნება.

ბელგრადი. რუსეთის ელჩმა გადასცა საერო კრებას წერილი, რომელშიაც რუსეთის იმპერატორის მადლობაა გამოთქმული იმ მილოცვისათვის, რომლითაც კრებამ მიჰმართა მის უდიდებულესობას სახელწოდების დღესასწაულისა გამო.

21 დეკემბერი

პეტერბურგი. უმაღლესად ნაბრძანებია ფინლიანდიის მსროლელთა ბრიგადას ეწოდოს ფინლიანდიის პირველ მსროლელთა ბრიგადა, შესდგეს ფინლიანდიის მეორე გეროლელთა ბრიგადა. ამ ბრიგადაში ჩაირიცხებიან მე-5, 6, 7 და 8 გეროლელთა რაზმები.

კონსტანტინეპოლი. ლანსდოუნმა გამოუცხადა ოსმალეთის ელჩს, რომ ინგლისელმა ზღვაოსნებმა მართლაც აღმართეს დროშა შეიხის კონაკზედ კოვეიტში, მაგრამ მხედველობაში არა ჰქონიათ Status guo-ს შეცვლა კოვეიტშიო. დროშამ მხოლოდ ნიშნის მაგიერობა გაუწია ინგლისის გემს, რომელიც კოვეიტის ნავთსადგურში იდგა *რომესაც საჭირო აღარ იყო, დროშა ჩამოხსნეს. ხუთშაბათს, წარსულ კვირას, ხელ-ახლა აღმართეს ოსმალეთის დროშა მობარუხის კონაკზედ, პირველად ხუთის კვირის შემდეგ.

შანჰაი. იმპერატორის სახლეულობა ჩინტინფუში მოვიდა და პარასკევს რკინის გზით პეკინში წავა.

ჰავანნა. ნაციონალისტი პალმა არჩეულ იქმნა კუბის რესპუბლიკის პრეზიდენტად.

პეტერბურგის ბირჟა, 18 დეკემბერს.

ვექსილის კურსი 3 თვით:

ლონდონში 10 გირვ. სტ. 93,65

ბერლინში 100 მარკაში . . . . $45,92^1/_2$

პარიჟში 100 ფრანკში . . . . —

ლონდონში ჩეკები 94,50

ბერლინში „ 46,20

პარიჟში „ . . . . $37,57^1/_2$

ბირჟის დისკონტი . . . . $5^1/_2$—7%

4% სახელმწიფო რენტა . . . $96^1/_8$ გაყიდ.

$4^1/_2$% შინაგანი სესხი 1893 წ. —

4% გირავნ ფურც. სახელ. საადგ. მამულო ბანკისა. . . . —

5% 1-ლ შინგ. სესხის მომგებ. ბილ. 1864 წ. . . . . 479 გაყიდ.

5% მეორე შინაგ. სესხის მომგებ. ბილ. 1866 წ. . . . . $365^1/_2$ გაყიდ.

5% გირავნ. მომგ. ფურც. სახელმ. საადგ.-მამ. ბანკისა. $248^1/_2$ მყიდვ.

$3^1/_2$% გირავ. ფურც. იმავე ბანკისა . . . . —

5% ობლიგაციები ტფ. საკრედიტო საზოგ. . . . . . $87^5/_8$ წვრ. გაყიდ.

$4^1/_2$% ობლიგაც. იმავე საზოგადოებისა . . . . . . 82 გაყიდ.

5% ტფილ. საადგ.-მამ. ბანკის გირავნ. ფუცლ. . . . $87^1/_4$ გაყიდ.

$4^1/_2$% გირავნობ. ფურც. იმავე ბანკისა. . . . . . —

6% ქუთ. საადგ.-მამ. ბანკის გირ. ფურცლ. . . . . . —

5% გირავნ. ფურც. იმავე ბანკისა —

პაები ძმ. ნობელის სანავთო მრეწვ. 9000 წვრ. გაყ.

აქციები „ . . . . . . 447 „

„ კასპიის ამხანაგობისა. —

„ ბაქოს ნავთის საზოგად. —

„ ა. ი. მანთაშევისა ￼და ამხ. —

ნავთის სამრეწვ. საზოგად. . . —

განცხადებანი

მკურნალი

ნ. ფ. მულინი.

იღებს ყურითა, ყელითა და ცხვირით ავადმყოფებს ყოველ-დღე ნაშუადღევის 1—3 საათამდე და საღამოს 4—8-მდე. სუდებნაი № 17.

(წლ.)

საყმაწვილო ნახატებიანი

ჟურნალი

„ჯეჯილი“

წელიწადი მეცამეტე

გამოვა 1902 წელსაც თვეში ერთხელ იმავე პროგრამით, როგორათაც აქამდის.

ჟურნალი „ჯეჯილი“ მიღებულია თბილისის საეპარქიო და კავკასიის ოლქის სამოსწავლო რჩევებისაგან სასწავლებლების სამკითხველოებში საკითხავათ.

ჟურნალი „ჯეჯილი“ თბილისში დატარებით ღირს 4 მან. თფილისს გარეშე გაგზავნით 5 მან. ცალკე ნომერი 50 კაპ.

ხელის მოწერა შეიძლება მხოლოთ წლით და ნახევარ წლით.

ხელის მოწერა მიიღება:

1) **თფილისში**—„წერა-კითხვის გამ. საზოგადოების“ კანცელარიაში (Дворцовая ул., д. Груз. Двор., № 101), და თვით „ჯეჯილი“-ს რედაქციაში (Артилер. ул., № 5, возлѣ Кадетскаго корпуса).

ფოსტის ადრესი: *Въ Тифлисъ, въ редакцію грузинскаго дѣтскаго журнала „Джеджили“.*

НА ЕЖЕНЕДѢЛЬНУЮ ГАЗЕТУ

Открыта подписка на 1902 годъ, IX годъ изданія,

„КАВКАЗСКОЕ СЕЛЬСКОЕ ХОЗЯЙСТВО“

органъ Императорскаго Кавказскаго общества сельскаго хозяйства. Газета выходитъ по четвергамъ, **безъ предварительной цензуры,**

ПО СЛѢДУЮЩЕЙ ПРОГРАММѢ:

1. Руководящія статьи по техническимъ и экономическимъ вопросамъ сельскаго хозяйства Кавказа. 2. Популярныя статьи (оригинальныя и переводныя) по полеводству, молочному хозяйству, садоводству, виноградарству и винодѣлію, шелководству, лѣсоводству, техническимъ производствамъ и проч. 3 Хроника и корреспонденціи. 4. Отчеты хозяевъ о произведенныхъ ими въ своихъ хозяйствахъ опытахъ и наблюденіяхъ. 5. Обзоръ литературы, русской и иностранной, по вопросамъ, относящимся къ Кавказу. 6. Сельско-хозяйственныя статистическія и рыночныя свѣдѣнія о производствѣ и потребленіи сельско-хоз. продуктовъ, о видахъ на урожай, о цѣннахъ на продукты; тарифы. 7. Правительственныя распоряженія. 8. Протоколы, доклады и отчеты общества и его органовъ. 9. Критика и библіографія. 10. Вопросы и отвѣты. 11. Сельскохозяйственный календарь. 12. Домоводство. 13. Справочный указатель. 14. Смѣсь. 15. Метеорологическія наблюденія. 16. Объявленія.

ЗАДАЧА ГАЗЕТЫ заключается въ установленіи болѣе живой и тѣсной связи между обществомъ сельскаго хозяйства и хозяевами Кавказа, съ цѣлью, во первыхъ, совмѣстной разработки сельско-хозяйственныхъ вопросовъ Кавказа и во вторыхъ, распространенія среди населенія необходимыхъ сельско-хозяйственныхъ знаній.

Въ отдѣлѣ «Вопросы и отвѣты» газета, при содѣйствіи спеціалистовъ, будетъ своевременно давать хозяевамъ отвѣты на тѣ вопросы, съ которыми они будутъ обращаться въ редакцію или общество сельскаго хозяйства.

Подписная цѣна съ доставкой и пересылкой: на годъ—4 руб., поюда—2 руб., $^1/_4$ года—1 руб. и 1 мѣсяцъ—40 к.

Подписка принимается въ Тифлисѣ, въ бюро Импер. Кавк. общ. сел. хоз., Барятинская ул., собственный домъ.

Отвѣтственный редакторъ А. А. Калантаръ.

Открыта подписка на 1902 годъ.

„ТИФЛИССКІЙ ЛИСТОКЪ“

(годъ изданія XXV-й)

въ 1902 году, какъ и раньше, будетъ выходить ежедневно, но **въ значительно увеличенномъ форматѣ.**

Увеличивая размѣры газетнаго листа до формата »Русскихъ Вѣдомостей», редакція ежедневно будетъ давать подпискамъ приблизительно на 4 столбца или на 600 строкъ газетнаго матеріала болѣе, чѣмъ до сихъ поръ, получивъ такимъ образомъ возможность одни изъ отдѣловъ гатеты, до сихъ поръ являвшіеся, за отсутсвіемъ мѣста, случайными—вести легулярно («Обзоръ печати», журнальное обозрѣніе, беллетристика и пр.), а другіе отдѣлы (внутренней и иностранной жизни и др.)—значительно расширить.

Особенное же вниманіе редакціи будетъ обращено на развитіе отдѣла корреспонденціи, чтобы газета могла явиться возможно полрой выразительницей нуждъ закавказскихъ провинцій, безъ ущерба однако отдѣлу тифлисской жизни, на которой и въ предстоящемъ году будетъ обращено преимущественное вниманіе. Въ 1902 году газета будетъ заключать въ себѣ слѣдующіе отдѣлы и подъ отдѣлы: I. Дѣйствія и распоряженіе правительства. II. Телеграммы отъ особственныхъ корреспондентовъ и «Россійскаго телеграфнаго агентства». III Статьи по общимъ краенымъ вопросамъ, а также по вопросамъ городского самоуправленія. IV. внутреннія извѣстія. V. Иностранныя извѣстія. VI. Мѣстный отдѣлъ (хроника Тифлисской жизни и другихъ мѣстъ Кавказа и закавказья). VII. Наши корреспонденты. VIII. Злободневные фельетоны («Мысли вслухъ», Мелочи жизни», «Бѣглыя заметки» и др). IX. Судебный отдѣлъ. X. Письма читателей. XI. Обзоръ печати (общей и кавказской). XII. Фелитоны (городской, обозренія кавказской жизни, популярно-научной, историческій беллетристика. иностранной и внутренней общественной жизни и др). XIII Театръ и музыка. XIV. По Россія. XV. Смѣсь, справочной отдѣлъ и обявленія.

Текстъ газеты по временамъ будетъ иллюстрироваться, а по мѣрѣ надобности будутъ выходить отдѣльныя «ИЛЛЮСТРИРОВАННЫЯ ПРИБАВЛЕНІЯ».

По понедѣльникамъ подписчикамъ будутъ разсылаться телеграммы съ справочнымъ отдѣломъ и обявленіями.

Въ увеличенномъ форматѣ газету предположено напечатать съ 20-го декабря.

Подписная цѣна:	На годъ. Руб.	Коп.	На 6 мѣс. Руб.	Коп.	На 3 мѣс. Руб.	Коп.	На 1 мѣс. Руб.	Коп.
Съ доставкой въ Тифлисѣ	5	—	3	—	1	75	—	75
Съ пересылкой иногородныхъ	7	—	4	—	2	50	1	—
Съ пересылкой заграницу	12	—	7	—	4	—	1	50

Подписка принимается только съ 1-го числа каждаго мѣсяца исключительно въ конторѣ изданія. Головинскій проспектъ, № 3.

Плата за объявленія: для Закавказья за мѣсто, занимаемое строкой петита: на первой страницѣ—10 коп. и на четвертой страницѣ—5 коп.; за объявленія внѣ предѣловъ Закавказья: на перой страницѣ—24 коп. и на четвертой—12 коп.

XI годъ изданія XI

ЖУРНАЛА

„Мельникъ“

Открыта подписка на 1902 годъ

Подписная плата съ пересылкой, за годъ

5 РУБЛЕЙ

ПРОГРАММА ЖУРНАЛА:

1) Распоряженіе Правительства по мукомольному, заводскому дѣлу и по хлѣбной торговлѣ. 2) Техническія описанія всякаго рода мельницъ, элеваторовъ, мельничныхъ машинъ, двигателей и аппаратовъ, съ чертежами и рисунками. 3) Статіи по вопросамъ мельничной техники и хлѣботорговаго дѣла. 4) Факты и слухи. Мелкія замѣтки и всякаго рода сообщенія, относящіяся къ спеціальности журнала. 5) Корреспонденціи изъ разныхъ мѣстъ Россіи и за границы, касающіяся мукомольнаго дѣла и хлѣбной торговли. 6) Спровочныя цѣны хлѣбныхъ рынковъ въ Россіи и за-границей. 7) Портреты Государственныхъ дѣятелей. 8) Портреты дѣятелей въ области мукомольнаго дѣла и хлѣбной торговли. 9) Иллюстраціи (рисунки) къ техническому описанію мельницъ 10) Мелочи. Краткія замѣтки о новыхъ изобрѣтеніяхъ и усовершенствованіяхъ. 11) Торговыя и техническія публикаціи.

Подписныя деньги адресуются въ Москву, Долгоруковская, 22, въ редакцію журнала «Мельникъ», издателю-редактору **Д. А. МАНСФЕЛЬДУ.**

Можно выписывать журналъ наложеннымъ платежомъ.

Въ редакціи продаются:

1) КУРСЪ МЕЛЬНИЧНАГО СЧЕТОВОДСТВА.

ИЗДАНІЕ ЖУРНАЛА «МЕЛЬНИКЪ».

Цѣна 2 р. съ пересылкой. Для подписчиковъ журнала «Мелникъ» 1 р. 50 к. Съ наложеннымъ платежомъ 1 р. 75 коп.

2) Швейцарскія шелковыя сита.

Очеркъ ихъ производства и наобходимыя указанія при ихъ употребленіи. Цѣна 35 коп. (можно посылать почтов. ммрками).

ПРОЕКТЪ СЪ ЧЕРТЕЖАМИ

3) Несгораемой мельницы.

Цѣна 1 рубль (съ пересылкой).

4) Обзоръ мукомольной промышленности въ Россіи.

Ограниченное число экземпзяровъ. Цѣна 1 рубль (съ пересылкой).

IV годъ. Принимается подписка на 1902 г. **IV годъ.**

на иллюстрированный журналъ

ПРОМЫШЛЕННОЕ

Садоводство и огородничество

Журналъ одобренъ Учебнымъ Комитетомъ М. З. и Г. И., удостоенъ золотой медали. въ приложеніяхъ журналъ даетъ:

книги, рисунки, сѣмена, дички, черенки и проч.

Подписчики имѣютъ право помѣстить въ теченіе года 3 раза по 5 строкъ свои объявленія безплатно.

Подписная цѣна: въ годъ—3 р., $^1/_2$ года—1 р. 50 к., 3 мѣсяца—1 р.

ВЪ ЖУРНАЛѢ ПРИНИМАЮТЪ УЧАСТІЕ:

Л. П. Алферовъ, Н. В. Андросовъ, М. С. Балабановъ, Н. М. Буренковъ, Б. І. Гомилевскій, С. Н. Гаховичъ, Н. Игнатьевъ, Н. И. Кичуновъ, Х. И. Клейнъ, И. И. Кабештовъ, К. Г. Мейеръ, С. А. Мокржецкій, Я. Т. Павленко, Л. П. Симиренко, Р. И. Шредеръ и мн. др.

ПРОБНЫЕ НОМЕРА БЕЗПЛАТНО.

Ближайшее руководство журналомъ приняли:

Н. И. КИЧУНОВЪ.

С. А. МОКРЖЕЦКІЙ.

Для удобства подписчиковъ и читателей при конторѣ журнала открытъ

КНИЖНЫЙ СКЛАДЪ **Литературы по садоводству.** | СКЛАДЪ САДОВЫХЪ **Принадлежностей и Опрыскивателей.**

Редакція принимаетъ на себя изданіе садовыхъ Прейсъ Курантовъ и Каталоговъ съ редакціей послѣднихъ относительно терминологіи.

КАТАЛОГИ И ПРЕЙСЪ-КУРАНТЫ БЕЗПЛАТНО.

Адресъ редакціи и конторы: Харьковъ. Рыбная улица. № 32.

3—ე—1. **Редакторъ-издатель Н. В. ПЕТРОВЪ.**

ОТКРЫТА ПОДПИСКА

902г. годъ XIII.

НА ЖУРНАЛЪ

„ВОПРОСЫ ФИЛОСОФІИ

И

ПСИХОЛОГІИ“

Изданіе Московскаго Психологическаго Общества

при содѣйствіи С.-Петербургскаго Философскаго Общества.

Журналъ издается на прежнихъ основаніяхъ подъ редакціею *кн. С. Н. Трубецкаго и Л. Н. Лапатина.*

Съ 1-го января 1902 г. поступитъ въ продажу „Сборникъ статей, посвященныхъ памяти Вл. С. Соловьева“ (№ 57 Вопросъ Ф. и П.), съ портретомъ. Ц. 3 р.

ВЪ „ВОПРОСАХЪ ФИЛОСОФІИ и ПСИХОЛОГІИ“

принимаютъ участіе слѣдующіе лица:

Н. А. Абрикосовъ, Ю. И. Айхенвальдъ, В. Анри, Н. Н. Баженовъ, Ѳ. Н. Батюшковъ, А. Н. Бекетовъ, А. Н. Берштейнъ, П. Д. Боборыкинъ, Е. А. Бобровъ, С. Н. Булгаковъ, В. Р. Бупке, А. С. Бѣлкинъ, В. А. Вагнеръ, В. Э. Вальденбергъ, А. В. Васильевъ, А-дръ И. Введенскій, Д. В. Викторовъ, Н. Д. Виноградовъ, Н. Г. Виноградовъ, В. И. Герье, А. Н. Гиляровъ, В. А. Гольцевъ, Л. О. Даркшевичъ, В. В. Джонстонъ, Н. А. Звѣревъ, Ѳ. А. Зеленогорскій, В. Н. Ивановскій, Н. А. Иванцовъ, А. П. Казанскій, М. И. Каринскій, Н. И. Карѣевъ, В. О. Ключевскій, А. Я. Кожевниковъ, Я. Н. Колубовскій, Ѳ. Е. Коршъ, Н. Н. Ланге, Ц. Ломброзо, Л. М. Лопатинъ, С. М. Лукьяновъ, П. Н. Милюковъ, Н. В. Мокіевскій, П. И. Новгородцевъ, Л. Е. Оболенскій, Д. Н. Овсянико-Куликовскій, И. Ф. Огневъ, Э. Л. Радловъ, В. П. Сербскій, В. С. Серебрениковъ, П. П. Соколовъ, С. А. Соллертинскій, Ф. Б. Софроновъ, Г. Е. Струве, П. Б. Струве, С. А. Сухановъ, П. В. Тихомировъ, гр. Л. Н. Толстой, кн. Е. Н. Трубецкой, кн. С. Н. Трубецкой, Н. А. Умовъ, Г. И. Челпановъ, Б. Н. Чичеринъ, Н. Ѳ. Шаталовъ, Н. И. Шишкинъ и др.

УСЛОВІЯ ПОДПИСКИ: На годъ (съ 1-го января 1902 г. по 1 е января 1903 г.) безъ доставки—6 р., съ доставкой въ Москвѣ—6 р. 50 к., съ пересылкой въ другіе города—7 р., за границу—8 р.

Учащіеся въ высшихъ учебныхъ заведеніяхъ, сельскіе учителя и сельскіе священники пользуются скидкой въ 2 р. Подписка на льготныхъ условіяхъ и льготная выписка старыхъ годовъ журнала принимается только въ конторѣ редакціи.

Подписка принимается въ конторѣ журнала: Москва, М. Никитская, Георгіевскій пер., д. Соловьевой, и книжныхъ магазинов „Русской Мысли“, „Новаго Времени“ (С. Петербургъ, Москва, Одесса и Харьковъ), Карбасникова (С.-Пб., Москва, Варшава), Вольфа (С.-Пб. и Москва), Оглоблина (Кіевъ), Башмакова (Казань) и другихъ.

Редакторы: Кн. С. Н. Трубецкой. Л. М. Лопатинъ.

Дозвол. цензурою, Тифлисъ, 21-го Декабря 1901 г. გამ. „ტფილისის ფურცლისა“ და ამხ. ხელობის სტამბა. ლორ.-მელიქ. ქუჩ. რედაქტორი ა. სარაჯიშვილი. გამომცემელი ილია ჭავჭავაძე.